

Observatorul

REVISTĂ DOCUMENTARĂ
CULTURALĂ-SOCIALĂ-RELIGIOASĂ.

CUPRINSUL

DIRECTIVE	<i>Patimile deslănțuite — Educație religioasă</i>	
	<i>Legea conversiunii — Liter. de intoxicare . . .</i>	EX. S. DR. FRENȚIU
	<i>Sau jandarmi sau sf. Taine</i>	— ROMĂNAȘUL
	<i>Lumea în ghiarele morții</i>	— G. VIANCE
POLITICĂ	<i>— Svârcolire gălăgioase — Forțe oculte — Legenda parlamentară</i>	
	<i>Corupțiunea legală</i>	G. TODICA
NOUȚĂȚI	<i>— Eminescu în limba franceză</i>	AMI
	<i>— „Poezii” lui D. Nanu</i>	RED
DOLIU		
LECTURI	<i>Ancheta între 20.000 D-ne și D-re</i>	C. P.
ARTĂ	<i>— De vorbă cu D-na Delavrancea</i>	— MIA FROLLO
LIMBĂ	<i>Proverbe r. despre D-zeu și dracul</i>	— ION CEPARU
POEZII	<i>Cânta un trecător</i>	LALETTE ROMANO
	<i>Unei surori de Caritate</i>	PĂR. I. TĂLMĂCEL
NUVELE	<i>Domnul Butterfleii</i>	DR. AL. FĂNTĂNAR
	<i>După amiaza inedită</i>	ANTON V. FROLLO
NATURĂ	<i>Floricele de primăvară</i>	PROF. TRAIAN TĂMAȘ
150 ANI	<i>Școala Normală din Oradea</i>	ION CEPARU
FIGURI REPREZ.	<i>Paul Bourget</i>	PROF. NIC. FĂNTĂNAR
PAGINA TINER.	<i>— Imnul Tinereții</i>	I. ȘUGAR
	<i>— Floarea Soarelui</i>	GH. M. FRENȚIU
	<i>† D-lui prof. Dr. C. Pavel</i>	GH. TOLAN

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

Gând românesc — Blajul — Libertatea — Farul — Flori de Crin
— Maria — Marianistul — I. G. Savin — A. Buschi — Venanțe și
Dvornic. — Foție; Dr. Al. Nicolescu; Familia; Dinu Soare; I. Gârleanu,
— Flori de pe drum; F. Prat. — Vie de Jésus; O. Prie. — Un sat r. din
Ardeal.; R. Bazin. — Pustnicul din Sahara A. MICU

Redacția și Administrația: BEI UȘ Jud. Bihor.

Abonamentul: 150 lei pe an.

OBSERVATORUL

REVISTĂ DE CULTURĂ GENERALĂ

Abonamentul :

Annual 150 Lei.

Credincioși adevărului,
în dragoste,
să creștem . . .

Redacția
și Administrația :
BEIUȘ jud. Bihor.
Piața Dr. Ciordaș Nr. 7.

Directive: Discursul la mesaj al Excelenței Sale episcopului Dr. Valeriu Traian Frențiu

D-le președinte, d-lor senatori, stăteam încă sub impresia dangătului clopotelor din Vicleem, răspândite în noaptea de Crăciun, anul acesta întâia dată prin radio. Această muzică s'a asociat în întreaga lume la colindele, ce reamintesc cântecul de odinioară al ingerilor : „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, și pe pământ pace, între oameni, bună voire“. (Luca 2, 14).

Din tot sufletul doriam și noi ca, între Români, între frații de acelaș sânge, să se sălășluiască pacea și bunăvoirea reciprocă — când deodată, detunăturile unor gloanțe ucigașe ne trezesc din acest vis plăcut, la realitate. *Patimele deslănțuite* după războiul mondial, lăcomia, îngâmfarea, pofta de domnie, nasc neîndestularea oamenilor, cu soarta lor, cu poziția socială dobândită. Ei încearcă prin distrugerea altora, să se înalțe la poziții pe care nu le pot obține și atunci se naște în sufletul lor dorul de răsbunare.

Astfel de patimi s'au născut și în sufletul tinerilor asasini, cari ne-au turburat tihna praznicului sfânt și gustarea păcii și a bunei înțelegeri.

Din nefericire însă, spre cea mai mare nenorocire a țării, prin acest act de răzbunare, a căzut jertfă cel mai de frunte bărbat de stat, Ion Duca, care, în calitate de prim-ministru, conducea guvernul țării.

Este oare vreun român sau vreun cetățean conștient, care să nu cunoască și să nu prețuiască munca, activitatea și faptele săvârșite de Ion Duca, în calitate de director general al Băncilor populare, de ministru al instrucțiunii publice și al cultelor, al agriculturii și domeniilor, apoi la externe și interne? Acum, ajuns în fruntea guvernului, el se străduia să refacă ordinea și buna înțelegere între cetățeni. Asasinii au răpit neamului și țării pe unul din fiii săi cei mai de seamă, un om dotat cu excelente calități, cu o inteligență vie, scilicitoare, cult și înzestrat cu un strălucit talent oratoric.

Ion Duca se prăbușește în brazdă răpus de gloanțele ucigașe, ca un erou în șirul întâiu de luptă.

Sub impresia acestui asasinat începem lucrările Parlamentului din această legislatură. Luând cuvântul la discuția asupra răspunsului la Mesajul Tronului, nu o fac numai pentru a proslăvi memoria celui dispărut, nici numai pentru a înfieră o procedură atât de necreștinească și neromânească, precum este cea urmată de asasini, ci pentru ca să trag și o concluzie care cred că în primul rând ni se impune nouă, Maturului Corp legislativ.

Mai ales că dela o vreme încoace, astfel de acte odioase și îngrozitoare, nu se fac numai de anarhiști, cum a fost atentatul contra Senatului în 1920 și cele contra călătorilor de pe căile ferate, ci pentru că în timpul din urmă, astfel de atentate s'au încercat și în contra oamenilor de stat, așa în contra d-lui dr. Alexandru Vaida Voevod, când a fost ministru de interne și în contra d-lui Constantin Angelescu, pe atunci subsecretar de stat la același departament. Ca să nu mai vorbesc de alte atentate tot atât de odioase contra mai multor funcționari ai statului și apărători ai ordinii publice. Crimele acestea s'au săvârșit de niște tineri studenți sau de tineri abia ieșiți din școală.

Acești asasini pretind că voiesc să apere Țara și Creștinismul. Țara însă n'are nevoie de astfel de apărare; iar Creștinismul nu cunoaște violențe. Țara se întărește și înflorește *prin ordine și disciplină*. Creștinismul s'a răspândit prin suferințe și răbdare. Creștinismul a avut martiri, dar nu asasini. El propovăduiește dragoste, iertare, pace și bună înțelegere. Dacă tinerii aceștia ar fi căpătat acasă ori în școală o educație religioasă, n'ar fi căzut în

aşa grele păcate. De aceea sunt convins că e absolut necesar, ca învățământul religios să se predea în chip serios și obligator, nu numai în învățământul primar și secundar, ci și în cel *comercial și profesional*. Această măsură de ordin legislativ ar fi nu numai un omagiu bine meritat, adus memoriei fostului ministru al cultelor și instrucțiunii publice Ion Duca, ci mai ales o cheazășie *sigură*, că pe viitor asemenea crime nu se vor mai repeta.

D-le președinte, d-lor senatori, în opinia publică se răspândește credința, că parlamentarismul s'ar fi perimat și din această pricină nu mai poate face față nevoilor statului și ar trebui înlocuit prin dictatură, cum s'a făcut deja în unele țări din Europa.

Parlamentarismul, în forma sa actuală, desigur are scăderile lui, dar pentru aceasta nu urmează numai decât că singura scăpare ar fi dictatura. Mulți susțin că parlamentarismul pare perimat, fiindcă în realitate parlamentarismul a fost înlocuit cu un fel de dictatură sui-generis, o dictatură ce nu prea ține seamă nici de legalitate, nici de Constituție.

Alții susțin aceasta, pentrucă la Constituție se cere reprezentarea proporțională a minorității, iar legea electorală îngăduie unei minorități, dacă are 40 %, să se transforme în majoritate. Mai sunt și alte felurite păreri asupra acestei arzătoare chestiuni. În tot cazul, acestea toate e necesar să fie examinate de cei competenți și văzut dacă nu e cumva prea târziu să se aștepte până la sfârșitul acestei legislaturi, pentru a se procede la *revizuirea Constituției* actuale. În cazul că s'ar constata o mai mare urgență a revizuirii, va rămâne de văzut dacă schimbarea aceasta nu se poate efectua prin acordul tuturor partidelor, ratificându-se prin un plebiscit.

Rostul actualei guvernări este însă: «să scoată țara din *ruina materială și din profunda decădere morală*». Și una și alta se poate cu voință tare și consequentă, având cu noi ajutorul bunului Dumnezeu — «*Nihil sine Deo*». — Așa, înainte de toate, să urmăm cuvintele Mântuitorului nostru Isus Cristos: „Dați Cezarului cele ce sunt ale Cezarului, și lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu“. (Matei 22, 21). De aceea, prin legiferările noastre să nu împiedecăm pe cetățeni de a-și împlini datoriile lor față de Dumnezeu. Așa, *repausul duminical* să se țină strict, nu numai

în dumineci după masă ci și înainte de masă, când credincioșii sunt obligați să asculte Sfânta Liturgie; și nu numai în dumineci să se ține repausul, ci în toate sărbătorile legale. Admit că la noi sunt prea multe sărbători și că munca națională pierde prea multe zile de lucru; dar înainte de a se reduce unele din aceasta, să se ceară dela forurile bisericești autorizate mutarea acestor sărbători pe dumineci și numai după aceea să se ridice repausul în aceste zile, ca să nu fie nici un conflict între legile bisericii și între legile țării. Statul, prin organele sale, va veni astfel în sprijinul Bisericii, ca să facă pe credincioșii ei de a-și împlini datoriințele lor față de Dumnezeu.

Armonizând astfel întotdeauna interesele Statului cu interesele bisericii, bunul Dumnezeu ne va da harul său preasfânt, ca să găsim soluția cea mai potrivită, spre a ieși din criza financiară și economică ce ne apasă așa de greu.

Legea conversiunii va trebui să o votăm cât mai în grabă, ca să se refacă creditul. La alcătuirea acestei legi va trebui să ținem seamă, că între creditorii și deponenții nu sunt numai cămătarii, ci și românii cruțatori, dintre cari mulți și-au tras bucătura dela gură, ca să poate pune o anumită sumă la o parte, pentru zile grele și pentru asigurarea familiei lor — ori credit fără economii e imposibil. — Dar trebuie știut că între debitori sunt foarte mulți care pot să-și plătească datoriile și n'au nevoie de conversiune; apoi sunt de aceia, cari prin lăcomie sau prin lux au devenit însolvabili și numai puțini sunt cari prin împreviziune au devenit atari.

Tot atunci trebuie să ne reamintim, că înainte cu 12 ani, în Ardeal, Bucovina și Basarabia, s'a făcut deja odată o conversiune prin schimbarea coroanelor și a rublelor în lei, cu care ocaziune s'au redus la jumătate toate datoriile, toate depunerile și toți banii în numerar. Nici nu amintesc devalorizarea leului, care a urmat și care ne-a lovit pe toți cetățenii, debitori și creditori și a redus toate fondurile și fundațiunile de înainte de război la nelucrare.

Ca să nu se facă, în detrimentul creditului, tot la 10—12 ani câte o conversiune, într'o formă sau alta, cred că dintre multe propuneri făcute ar fi mai potrivită cea, ca prin contribuirea

cu 10 la sută din toate capitalurile băncilor și a deponenților, să se formeze o bancă de conversiune, care să convertească datoriile tuturor acelor care doresc să o facă și care o merită.

Felicit onoratul guvern în numele bisericii, că a hotărît să oprească „*literatura de intoxicare*“ a sufletelor, precum și să introducă un control mai sever al filmelor de cinematograf, care în zilele noastre au făcut atâta rău, mai ales în sufletele tineretului.

Ar fi fost foarte bine ca în comisiunea de control să fie numit și câte un reprezentat al celor două biserici naționale. Dar cu această măsură nu s'a făcut încă deajuns, ci trebuie să se dea tineretului o educație religioasă, — morală, bazată pe adevărata dragoste a aproapelui — poruncită de Domnul nostru Isus Cristos: „Lege nouă vă dau vouă, să vă iubiți unul pe altul“ (Ioan 13-34).

Sfântul Apostol Ioan zice: „De va zice cineva, iubesc pe Dumnezeu, însă pe fratele său îl urâște, mincinos este: căci cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe care nu l-a văzut, cum poate să-l iubească? Și această poruncă avem dela Dânsul că cel ce iubește pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său“ (I. Ioan 4, 20-21).

Frica de pedeapsă poate reduce păcatele și crimele, dar frica reverențială care numai cu o educație religioasă morală poate fi infiltrată în sufletul oamenilor, nu permite nici nesupunerea față de superior și autorități, nici vătămarea aproapelui. Educația aceasta religioasă morală este unicul mijloc „de a scoate țara din profunda decădere morală“.

Ne bucurăm mult, și în numele Bisericii române unite felicităm onoratul guvern, că a hotărît *reînființarea Ministerului Cultelor*. Am fost contra desființării acestui departament și dela desființarea lui, Cultele au fost tratate ca o cenușotcă; că atât d-nii miniștri, cât și d-nii subsecretari de stat, s'au ocupat exclusiv numai de chestiunile instrucțiunii publice, și cultele le-au lăsat cel mult în grija câte unui secretar general.

În ziua când Cultele vor avea un ministru al lor și numai al lor, acesta va putea lucra în bună înțelegere cu toate confesiunile și cât mai intensiv, pentru întărirea și înflorirea iubitei noastre patrii, pentru România Mare pe vezi întregită și fericită, și spre bucuria și pentru gloria Maiestății Sale Regelui Carol al II-lea.

Răspunsul la Mesaj îl votez.

PE MARGINEA MORALITĂȚII PUBLICE:

Sau Jandarmi sau Sf. Taine!

Crima celor trei liceiști din capitală parcă a deșteptat atenția publică... În sfârșit!.. Nici înainte n'au lipsit alte crime tot atât de îngrijorătoare, de pildă monstruoasele *sinucideri* de tineri și tinere care dovedesc de mult lipsa totală de echilibru sufletesc¹⁾.

Pentru lămurirea, explicarea extraordinarelor *conversiuni* pe cari le obținea, în scurt timp, noul Sfânt al Bisericii apusene, Don Bosco, care a fost un eminent pedagog, obișnuia să spună: «Nu cunosc decât două mijloace de educație: *sau* băta *sau* Sf. Euharistie»! — Mult mai pe sus decât instrucția copilului avem de realizat formarea caracterelor: și aceasta formarea numai o practică religioasă efectivă (mergând până la primirea *sinceră* a Sfințelor Taine) o poate asigura.

Cum o scrie chiar azi Al. Lascarov Moldovan: «... Biserica este singură putere infalibilă, care poate *acționa adânc și etern* în suflete» dar «... Biserica noastră n'a activat serios pentru a-și duce puterea ei sfântă pe acest ogor».

Iată rezultatele moralei *laice* pe baza căreia se face azi educația publică în școli.

Progresul *politic* atârna de progresul *social*,

progresul *social* atârna de progresul *religios*,

sau și mai simplu spus:

fără religie nu este moralitate,

fără moralitate nu este progres social,

fără progres social nu este progres politic.

Așa că, în statul nostru, cași pretutindinea, toate atârână de starea religioasă a poporului și mai ales a conducătorilor săi.

¹⁾ Foarte rari sunt publiciști, și încă mult mai rari ziariști, cari au drept să spun un cuvânt *autorizat*, pentru lecuterea relelor cari bântuiesc. În «Unirea» (21 Aprilie 1934) un suflet într'adevăr creștinesc arată clar că cauzele crizei morale se reduc la concepția de viață păgână, la *păgânizarea vieții* «... *duhul lui Hristos moare*. Il scoatem pe rând din școală, din literatură, din teatru, din familie, din așezăminte publice. Trebuie să ne întoarcem *curând și integral la Hristos*... *Indărăț la Hristos* ... *Altfel ne prăpădim*».

Intr'un mod deosebit viitorul imediat al țării atârnă de creșterea dată tineretului nostru, *la toate* gradele învățământului: dela grădinile de copii și școlile primare până la școlile secundare și universitățile.

Însă nu există creștere într'adevăr efectivă și roditoare fără practica religioasă a religiei *creștine adevărate*. Deci trebuie o *cruciată* intelectuală și spirituală, pentru răspândirea adevărului religios, istoric și dogmatic creștinesc și mai mult încă o **cruciată euharistică** pentru creșterea reală sau regenerarea launtrică, efectivă și radicală a sufletelor. Sau doară credem că ajunge să facem ceea ce face «o anumită presă»: face gura mare împotriva celor trei elevi asasini, pe când tocmai această presă prin minciunile sale istorice, filosofice, religioase și pseudoștiintifice, a sapăt, cea dintâi, credința și moralitatea în sufletele tineriilor noștri. Dacă seamănă *cauză* rea de ce să se mire de *efecte rele*? Ziarul care lansează citiri și cărți distrugătoare de suflete merită *el* soarta rezervată asasinilor!

Acești ziarști, publiciști, romancieri sau scriitori răi sunt și ei de vină dacă sufletele sunt *adâncite și înăbușite* în materialismul practic cel mai rușinos și distrugător de ideal, din lipsă de viața religioasă *reală*, practică și personală.

Poate și mulți părinți și mulți profesori n'au dat nici ei pildă cea bună fiilor sau elevilor lor. Recitarea credeului, orientarea sufletelor către adevărul filosofic și către istoria Bisericii și a civilizației adevărate și a sfinților nu ajunge, trebuie să mergem până la primirea obișnuită a sfințelor taine: adecă la curățirea inimelor prin sfântă mărturisire și la înălțarea lor prin Sf. împărtășanie euharistică.

Omul pentru a se feri *efectiv* și *trainic* de pornirile rele trebuie să se împărtășească... cu divinitatea lui Hristos înviat care s'a intrupat tocmai din motivul acesta.

Numai El e hrana, lumina, tăria, mângăirea și viața noastră!

Realismul credinții și al unei creșterei *reușite* nu se mulțumește cu recitarea crezului sau cu asistența la Sf. Liturghiei, trebuie să meargă până la Sf. mărturisire și mai ales până la Sf. Cuminecătura sau Sf. Împărtășania deasă...

«Cu frica lui Dumnezeu, cu credința și cu dragoste».

Nu ajunge să crezi, trebuie să-ți trăiești viața practică de creștin, până la *apostolat*, chiar dacă ești mirean.

« Nu poți fi om deplin, fără a fi bun creștin ».

« Nu poți fi bun creștin, fără prezența mai deasă a lui Isus, în inima ta, prin sf. Sacrament al altarului ».

ROMÂNĂȘUL.

Lumea în ghiarele morții.

Toți oamenii recunosc că lumea întreagă este încercată de o criză grozavă din care așteaptă să iasă fără să fi găsit însă ușa de scăpare. În realitate suferim de nesiguranța și tulburările provocate de sfârșitul unei crize în care nu intrăm ci din care ieșim.

Criza adevărată se întinde dela 1914—1930. Ea a început cu cel mai grozav război ce l-a văzut omenirea vreodată. De consecințele grave ale acestui războiu niciodată nu ne-am dat bine seama și dezechilibru, ce el l-a provocat în multe sute de milioane de suflete și trupuri frământate și torturate cu cea mai mare cruzime timp de 4 ani, nu l-am putut evalua. Spiritele s'au metamorfozat, felul lor de a vedea și de-a simți s'a schimbat în timp ce ideile mai mult sau mai puțin (corecte) obiective cu cari se hrăneau, nu deșteptau în ele decât îndoială și nesiguranță. Și tocmai când trebuia pansate aceste rane atât de adânci pe cât de spirituale, pe când trebuia să se înțeleagă că popoarele (națiunile) au ieșit din războiu de tot zdruncinate prin moarte și risipa bogățiilor lor, tocmai atunci s'a făcut visul nebun al unei prosperități fără de margini. Sub îmboldul Statelor Unite, națiunea care a profitat mai mult de războiu, îmbogățindu-se fără măsură, Europa a crezut că ea putea înainta mai mult ca niciodată, tocmai ca și cum n'ar fi fost decimată timp de 4 ani cu o îndârjire fără pereche. Aceasta a fost stăpânirea necontestată a banului. Europa ne mai având, Statele Unite îi acordă împrumut. Când banul se epuiză, s'a acordat credit; Capitalul îl înlocuiau cu bonuri (și cupoane) pe cari le

înmulțiau mereu. Nu era altceva de făcut decât să se producă mereu fără măsură, să se consume tot mai mult și pentrucă consumarea cere o altă producție, în felul acesta câștigurile creșteau și se permitea în acelaș timp o nouă consumație. Creditul ajungea la toate; făcea posibilă înmulțirea întreprinderilor, da posibilitate (popoarelor) națiunilor să cumpere tot ce le trebuia fără bani și să-și plătească datoriile vechi, făcând însă altele noi.

În acest galop nebun către un viitor de aur, Americanii au uitat însă un lucru: că oamenii n'au decât un stomac și un trup. Ei nu pot mânca de zece ori pe zi pentrucă să consume tot grâul din Canada și din Far-West, toți porcii din Cicago și toți boii din Argentina; ei nu văd un interes în a-și schimba hainele în fiecare ceas pentru a se folosi tot bumbacul și toată lâna cu care în curând nu se mai știu ce să se facă. Când își măriseră în așa măsură rezervele lor agricole și dupăce răspândiră în lumea întreagă întreprinderile industriale cari întâi cumpărau mașinile lor, în urmă aceste au început să le facă concurență: Atunci totul s'a prăbușit. Totul, adică toate schelele fără razim a capitalismului american; creditul acumulat, băncile și bursele.

Astfel agricultura Europei centrale a fost subminată, proprietarii americani și canadieni nu aveau altceva de făcut decât să arunce în mare grâul de care multe milioane de șomeuri aveau atâta lipsă. De continentul nostru prăpădul a început cu Germania pentrucă ea este singura națiune din Europa, care s'a adăpat fără rezervă la această școală a capitalismului american, însă toate celelalte state, mai mult sau mai puțin crezuseră acelei prosperități și toți oamenii fuseseră obicinuiți să creadă că nu sunt pe pământ decât pentru a se îmbogăți, să producă și să consume pentrucă mai mult să se îmbogățească.

Dumnezeu sau Mamona! Au ales pe mamona. Aceasta însă este un D-zeu mincinos și bogățiile sale omoară individul și națiunile făcând să-și piardă mintea până acolo ca să creadă că viața lor nu are alt rost decât îmbogățirea. Iată unde a fost adevărata criză din care am ieșit cu atâtea dureri, cum se întâmplă de altfel totdeauna căci colectivitățile omenești nu-și

revin dela erorile lor fără pagubă. Și suferința este cu atât mai pronunțată, căci de 3 ani încoace guvernele și individul așteaptă scăparea de unde nu este, deoarece nu înțeleg că acea este în lăpădarea de Mamonă — dela care se mai sperează încă scăparea — și în întoarcerea la Dumnezeu.

Ce-i va folosi omului de va dobândi lumea toată și-și va pierde sufletul, căci sufletul este singurul lui bun care nu va trece niciodată. Vine în lume fără nici un bine și se duce despoiat de toate afară de acest suflet pe care în viață l'o fi mântuit sau l'o fi pierdut. Omul care și uită de aceste adevăruri evidente, mai durabile ca fierul și mai tari decât moartea, nu mai știe ce este viața și o conduce tocmai contrar scopului dorit căci numai conduce el, ci evenimentele îl conduc pe el. Statul care nu mai știe cum să-și orienteze supușii, ne aflând ceea ce este convenient binelui comun, îi frage cu sine în rătăcirii fără de sfârșit, neînțelegând că garanța unică a acestui bine comun îl formează, mai mult ca orice, valorile morale.

In zăpăceala aceeași viața națională slăbește și se înjoșește până acolo, că numai umană nu este, iar activitatea colectivității se pierde și se pervertește în căutarea celor trecătoare uitând de cele netrecătoare. Și când întreagă activitate națională e de tot încordată în căutarea celor mai josnice: banii, atunci într'adevăr se poate spune că prăpădul este iminent. Aceasta este lecție pe care au dat-o în timpul din urmă americani, lumii întregi, de care însă trebuie s'o spunem fără șovăire, că în primul rând au avut și au lipsa mai ales ei.

Omul poate să comunice și să împărtășească pe alții din averea lui morală și intelectuală fără s'o împărțească sau s'o risipească, profesorul de pildă împărtășește pe studenți de știința sa fără să și-o împușneze, ba din contră chiar, prin comunicarea ei, știința crește. De averea materială însă nu poți face părtaş pe nimeni fără ca acea să n'o împărțești.

De acea fie conducerea statelor — în cari are mare rol averea materială — fie schimbul material ce-l fac oamenii, fie lucrurile pe cari le fabrică ei, toate trebuie să fie dirijate în cel mai pur spirit de înțelepciune și dreptate și în fine să fie între-

buințate ca mijloace trecătoare numai, deși necondiționat de lipsă, în cursul unei călătorii pământești care ne conduce..... *altundeva*.

Până când nu vom înțelege această lege a necesității, până când vom aștepta întoarcerea imposibilă a nebuniilor din trecut, până atunci agonia lumii tot mai mult va apăsa pe piepturile noastre și consecințele crizei din care am ieșit, vor face să sufere și pe mai departe acei nefericiți cari, milioane și milioane, s'au dus pe această cale greșită, fără să știe unde merg.

GEORGE VIANCE.

Politica¹⁾

— Svârcolire gălăgioasă, (în mare parte rău inspirată) —
— Legenda parlamentară. Corupțiune legală. —

Scopul nu-mi poate fi să discut teoriile celui mai bun sistem de a conduce o societate, o națiune, ci de a arăta dificultățile multiple, cari fac *imposibilă* o conducere ideală pentru lungă durată. Societăți ideal conduse nu există. Sau dacă există nu persistă îndelungat în conducerea aceasta. Toată conducerea omenească e relativă, caducă, fragilă, labilă. Ușor se poticnește de cel mai mic obstacol și se răstoarnă.

E o lege fatală caducitatea, labilitatea, nestatornicia aceasta generală. Politica și diplomația nu pot face excepții dela lege. Ba tocmai ele ne demonstrează mai evident versatilitatea cea mai surprinzătoare în marele proces al svârcolirilor infernale, în cari se frământă omenirea.

O societate se poate conduce sau prin supunere la ordinele unui cap, sau lăsându-se la discreția conducerii particulare a membrilor ei. În cazul al doilea nu avem conducere propriu zisă, ci pur și simplu o anarhie.

Teoreticește — și după legile naturii — conducerea cea mai perfectă ar fi să se facă prin un singur cap. Dar cum și

¹⁾ Un capitol din scrierea EXPIARE, sau lumea văzută sub aspectul ispășirii vieții păcătoase.

capul cel mai robust își are infirmitățile și defectele sale, inerente firii omenești, urmează logic că în viața practică a societăților omenești conducerea cea mai bună s'ar îndeplini printr'un cap luminat și iubitor de dreptate — numiți-l papă, rege, împărat, președinte, director sau cum vrei — ajutat de un număr *restrâns* de alte persoane înțelepte, *patres patriae*³⁾.

În realitate așa se și urmează, sau așa s'ar urma,.... dacă nu s'ar opinti fără încetare și diavolul, cu uneltirile lui, ca să eclipseze sau să răstoarne acest principiu. De răsturnat nu-l poate răsturna, având rădăcini adânci în legile divine și naturale. Dar îl eclipsează, intervertește, producând adânci convulsii și svârcoliri, prin păcatele și apucăturile imorale, de cari se servește în eforturile sale și prin repercusiunile acestora în viața socială. În toate țările de pe glob se simte că politica e o murdărie iar diplomația un fariseism. Ele nu pot emana dela Dumnezeu, ci dela oameni inspirați de cel rău.

Când cineva își construiește o casă, un palat, el nu consultă pe Stan și pe Bran, ci pe un zidar sau un arhitect priceput. Când cineva e bolnav, nu aleargă la foți semenii săi, ci cheamă un medic de încredere.

Oare numai în conducerea societăților și a statelor să nu fie valabil principiul acesta? Numai aici să fie chemate a conduce picioarele, iar nu capul? Nu ar fi o întervertire nenaturală a rolurilor?

De fapt, numai în conducerea statelor s'au inventat parlamente costisitoare, fără răspundere, cu membri aleși prin metodele cele mai abjecte. Utilitatea parlamentelor e o legendă, o ficțiune. Intreg sistemul e o minciună convențională.

În realitate conduc șefii. Voința lor se impune pe toată linia. „Representații națiunii“ emână din voința și dorința șefilor. După șefi se orientează în atitudinea lor. Puțin le pasă de ne-cazurile alegătorilor. Nici nu ar putea implini dorința tuturor, căci oameni sunt și ei. Nu pot renunța la individualitatea proprie. Își au ambiția proprie. Își au interesele proprii. În mare parte aceste îi îndemnă să-și asume rolul de „representații“, trecând prin parodia consultărilor electorale.

³⁾ Acest principiu s'a cristalizat, în esența lui cea mai pură, și aproape la perfecție, în conducerea bisericii catolice.

Se cuprinde mult adevăr în dictonul „*A Deo rex, a rege lex*“, înțelegând prin rege orice conducător, care trebuie să aibă calități și dispoziții firește speciale pentru a deveni bun conducător. Orice idiot, orice imbecil, nu-și poate aroga acest rol, decât prin încercare ridicolă. Conducătorul bun se naște ca atare. Se întărește prin educație și experiență. Incurând absoarbe și concentrează dorința mută a maselor, devenind un exponent al instinctului colectivității, al „suveranității poporului“, precum un cap sănătos interceptează și reflectează sau dominează chiar, senzațiile corpului întreg din care face parte.

Având în vedere conducătorii buni, experiența ne învață, că tentațiile cele mai multiple și mai cumplite dau asalturi neînțetate asupra lor. Și dacă ei nu sunt destul de tari în convingerile conforme voinței și preceptelor devine, ușor alunecă spre Satana, târînd împreună cu ei și turma ce o conduc. Satana se sbate după conducători, nu după conduși. De aici proverbele: „Bate voiu păstorul și se va risipi turma“. „*Cum e popa, așa e satul*“. „Dela cap se strică peștele“, și altele analoage.

Stricarea, putrezirea e mai întâiu sufletească, morală. Celelalte urmează succesiv și inevitabil, până la naufragiu complet, dacă nu intervin la timp alți căpitani, mai buni, cari să salveze vasul, sau dacă din voia lui Dumnezeu valurile mării nu se calmează la timp.

*

Intreagă politica nu e decât o svârcolire pătimășe, tumultuoasă, a unor forțe oculte, în mare parte rău inspirate, egoiste. — La noi ca și pretutindenea. — Nu vreau însă să mă las răpit de propriile mele observații, cari pot fi eronate, unilaterale, incomplete, ci las să grăiască alții, cu mai multă experiență și competență.

Dr. Ion Vinea scria în Martie în 1932: *)

„Partidele se pulverizează înmulțindu-se... Toate aceste formațiuni nu reprezintă nimic decât minuscula frământare a unor grupuri individuale hotărâte să ajungă la putere. Indărățul câtorva nume srise pe steaguri, nimic alt decât voința de a

*) „Desorientare, intrigi, mizerie“. În revista „Progresul Social“ (No. 1—I. pag. 70) a d-lui Ing. Ștefan Mihălescu, București, 1932.

guverna. O voință fără conținut și fără alt resort decât acela, derisoriu, al individului. Nicăieri asistența profundă și tumultuoasă a claselor sociale, ci numai *clientela flotantă a cluburilor* și rumoarea caragialescă a electorilor cu publicul lor de întru-niri. De cine oare reprezintă toate așa zisele partide țărănești și liberale și populare, cari se grupează cum să obține guvernul“?

În mod mai general și mai doctrinal ne descrie d-l. *Victor Costin*, profesor la Universitatea din Iași, în câteva capitole ale scrierii sale magistrale „*La corruption légale*“ (Iași, 1921), „politica mandatariilor națiunii“.

„Partidele politice și parlamentul“. — Cel ce dorește să-și pună candidatura este obligat la anumite formalități. Cu alte cuvinte, în momentul votului, nu putem alege decât între un număr limitat de persoane. Ceeace practic este îndispensabil, căci dacă fiecare ar putea vota o persoană diferită, niciodată vre'un candidat nu ar obține un număr suficient de voturi pentru a putea fi ales.

Cetățenii trebuie să se înțeleagă deci înainte asupra persoanelor, cărora să le acorde sufragiile. Discuțiile aceste prealabile au loc în *cluburile partidelor politice*. Toți cetățenii, cari au aceleași vederi politice, se grupează în același club.

Disciplina ce domnește în aceste cluburi, e foarte severă. Șeful și statul său major iau decisiunile și fixează candidaturile. Membrii nu pot avea alte opinii decât ale partidului. Membrul, care ar vota contra candidatului oficial al partidului, sau care ar scrie în jurnale articole contrare vederilor partidului, ar fi imediat exclus din partid.

„Tinerii, cari intră în viața publică, se văd obligați a se înscrie într'un partid politic. Prin aceasta își perd din independență, din inițiativă, fiind obligați a cugeta și a lucra, cum li-se ordonă, de mulțori contra rațiunii, contra idealurilor, contra conștiinței lor“.

„Toate cluburile aceluiș partid sunt strâns legate de comitetul central din Capitală, cari le trimite în continuu instrucțiuni“.

„Toate *jurnalele* lor sunt acordate la unison. Ele preamăresc, sau critică, în cor, aceleași lucruri, aceleași persoane. Membrii parlamentului, care fac parte dintr'un partid politic,

trebuie să albă în ședințe atitudinea ce li-se indică la club. Ei spriginesc guvernul, când partidul lor e la putere și votează contra, când sunt în opoziție“.

„Grație acestei organizații rigide a partidelor politice, guvernele se pot menține la putere în țările constituțională și pot governa despotic“.

„Atunci cum se poate, că atăția bărbați inteligenți, onești și conștienți de drepturile lor civice, se pretează la această farsă“.

„Lucrul e ușor de înțeles, fiind o consecință fatală a principiilor constituționale. Isolat, cetățeanul nu poate face nimic pentru țară. Nu prin capacitatea sau onestitatea sa se poate impune, ci prin numărul voturilor, de cari dispune. El trebuie deci să fie sprijinit de camarazi, cari să-l susțină cu voturile lor făcându-l a triumfa asupra adversarilor săi“.

„El trebuie deci să înceapă prin a se înscrie într'un partid politic, în cadrul căruia va încerca să se ridice și să se facă remarcat, dar pe care va trebui să-l servească orbește“.

Iată cam ce condiții îi va impune partidul: „Tu îți vei abandona iluziile tale, idealurile tale. Vei înceta cu raționamentele și discuțiile tale. Vei vota persoanele ce ți-le vom indica. Vei scrie ce-ți vom ordona. Vei favoriza sau persecuta persoanele ce ți le vom indica. Tu nu-ți vei bate capul cu binele țării, aceasta e treaba noastră. Tu trebuie să te sugestionezi că tot ce-ți spunem să faci e bine și moral. În schimb, noi îți ușurăm *cariera*. Te vom numi, pe tine și pe protejații tăi, în funcțiunile ce vă convin. Te vom ajuta să faci avere sau să-ți mărești averea ce o ai. Când va sosi timpul, vom face să fii ales deputat sau senator, sau director la o instituție lucrativă oarecare și vom închide ochii asupra speculațiilor, mai mult sau mai puțin deochiate, . . . căci târgul acesta e nedemn. Dar greutatea vieții te calmează încet-încet, până ce te împacă cu toate năsbătăile.

„Mulți înși cred că pot rezista acestor moravuri corupte, propunându și să le asaneze“.

„Dar, din nenorocire, politica nu se face cu probitate și morală, ci cu voturi, iar voturile se plătesc“.

„Dacă alegătorul s'ar mulțumi cel puțin cu bani, în schim-

bul votului său! Dar unul vrea un post, altul un permis de export sau de import, pentru mărfuri prohibite. Un al treilea ar vrea să vândă statului, pe un preț bun, vr'o casă veche ruinată. Și așa mai departe. Alegătorul nu se genează de loc a-și negocia votul, din moment ce guvernării tratează deschis cu dânsul”.

„Oricât ar fi de independent și loial un om, el își are părțile sale vulnerabile. Datorința cluburilor e să descopere părțile aceste și să le exploateze. În definitiv, își va zice cineva împăcându-și conștiința de ce să votez pe X, iar nu pe Y? E tot un drac. Cel puțin să-mi aranjez afacerile mele”.

„Corupțiunea legală. — Guvernele constituționale ajung deci a se menține la putere prin corupțiune”.

„Violențele practicate de guverne în țările constituționale nouă se îndulcesc puțin câte puțin și când sistemul s'a perfecționat, atunci mijloacele aceste barbare nu mai sunt necesare, comitetele cluburilor devenind capabile de a lucra la umbră și de a conduce alegerile de la distanță”.

„Când sistemul constituțional a ajuns la perfecțiune, ceace se cunoaște din aceea, că partidele politice sunt bine organizate, reușita candidațiilor guvernamentale e totdeauna asigurată”.

„În marele număr de mandatar, pe cari îi alege națiunea, se strecoară și câțiva opozanți; mai întâiu, fiindcă ar fi prea dedestabil și costisitor de a împinge ingerințele până la exces; apoi fiindcă guvernele simțesc necesitatea de a avea oarecare opoziție în camere. Membrii marcanți ai opoziției pătrund totdeauna în parlament, de multeori cu concursul guvernului. Sunt cazuri, în cari guvernul oferă de bunăvoie opoziției un număr de locuri, în schimbul renunțării la luptă”.

„În Franța, cu începere dela 1840, expresiunile de „corupțiuni electorale, corupțiuni parlamentare” au devenit expresiuni curente”.

„În Anglia, camera nu vota decât proiectele prezentate de ministere — și așa face până azi”.

„În America, alegerile au devenit operațiuni comerciale. Agențiile numeroase, speciale, lucrează pentru bani”.

„În Anglia, fidelitatea tradițională față de șef împiedecă de a trage la îndoială valoarea întrînsecă a măsurilor propuse

Representații nu cutează a vota contra propunerilor rele, fiindcă au în vedere necesitățile partidului și grija de a fi realeși. Astfel, politica rea e apărată *chiar de aceia, cari îi observă defectele*“.

„In Franța, guvernul deși a fost popular la originea lui, și supus judecății poporului la intervale scurte, totuș adeseori calcă în picioare libertatea cetățenilor, încât delegații engleși la un congres al asociațiilor uvriere ziceau: „E desonorant pentru o națiune republicană și anomalie într'o republică“.

*

Putem cita sute și mii de pagini, arătând că suveranitatea poporului, voința națiunii nu se poate manifesta direct. Indată ce se exprimă prin reprezentații, prin mandatar, prin șefi, prin conducători: aceștia o reflectează după individualitatea și inspirația lor. Dacă șefii sunt individualități distinse, toate merg bine. Dacă șefii sunt măleabili și se lasă inspirați de cel rău: toate merg anapoda și se sparg în „suveranitatea națională“. In loc de „suveranitate“ cetățenii se trezesc cu potop de mizerii, cu tulburări în lăuntru și în afară, cu răsboaie.

De mii de ani așa se face politica. Cu diferite sisteme, dar cu conducători mai mult răi decât buni.

Nu sunt semne că se vor îndrepta îngrabă lucrurile. Căci rari sunt șefii, cari să considere mai sfânt interesul public decât interesul privat și binele țării mai pre sus de binele propriu. După preceptele divine ar trebui ca omul să sfințească politica. Dar, de comun, omul se „sfințește“ prin politică, Deci nu e mirare că lucrurile merg cam pe placul Satanei.

GAVRIL TODICA

*Un sicriu și-un leagăn așteptau în piață:
Cel dintâi o moarte, celălalt o viață!
Nu știi însă cine m'a'ndemnat să scriu:
„Moarte“ pe acel leagăn, „viață“ pe sicriu!*

V. MILITARU.

Eminescu în limba franceză.¹⁾

În anul 1933, prin luna Octombrie, afișe anunțau conferința: „*Eminescu vu par un Français*“ la fundația Carol. Așa am făcut cunoștință de felul cum un suflet francez, P. Louis Barral se apropiase de Eminescu. Problema intelectuală era precis pusă: Poate un poet să fie tradus în versurile altei limbi așa încât să-l păstreze întreg: „*Les meilleures transcriptions d'une langue dans une autre laisseront toujours la place d'un regret*“, răspunde P. Barral: „Sunt în Eminescu — continuă conferențiarul nuanțe de ritm, de expresie, atât de firești limbii române, încât absolut nu pot fi transpuse în altă limbă, dar pentru acest lucru a nu traduce pe Eminescu înseamnă a-i circumscrie geniul numai în domeniul naționalismului său; a te opri în creațiunile sale poetice numai la stil, a despera dacă melodia versului incomparabilă la Eminescu este aproape imposibilă de pus în rezonanță versului francez... În afară de aceste însușiri, Eminescu este poetul cu invenție poetică europeană, cu acel fel general de simțire omenească, de care se poate apropia sufletul francez în perfecte înrudire cu el. Și din acest punct de vedere a-l traduce cât mai fidel pentru Franța, în haina franceză, așa încât un suflet de acolo apropiindu-se de el, în atmosfera lui natală să-l poată gusta ca pe un geniu venit de aiurea, cu noutatea locului îndepărtat, alături, în afinat cu ce simte el, în aceste condiții deci Eminescu trebuie tradus. Am urmărit de atunci, ori de câte ori am avut ocazie, versurile traduse de P. Barral. Acum de curând au apărut în volum la *Gabalda et Co.* cînzeci și una din poeziile de inspirație scurtă ale poetului. Am volumul în mână, citesc prefața unde se prezintă Franței cel mai mare poet al nostru elegant și precis:

„*Eminesco est un Européen et en même temps, un tel produit du terroir qu'on ne saurait faire une histoire exhaustive du mouvement romantique sans tenir compte de l'élément original qu'il dépose dans le grand courant des idées et des symboles qui traverse le XIX-ème siècle.*“

Citesc apoi versurile îndelung, alături de melodia românească a ce ori cine din noi aproape știe pe dinafară și impresia mea dela conferință se întărește: Un adevărat poet francez s'a

1) Elegant volum de 132 pag. — se găsește la „Cartea Românească“ București.

aproptat, a priceput, a redat fidel, sufletul, concepția poetică, de multe ori chiar, aproape rezonanța românească a marelui poet.

Un adevărat poet francez, dar care are și priceperea esențială a limbii noastre, a trăit aci, în mijlocul nostru și cu desenteresată afecție s'a plecat atent la vibrațiile lirice ale sufletului nostru. Toate aceste le rezumă minunat principesa Bibescu când spune de el: „Une science parfaites et presque miraculeuses des deux langues“.

*Tot astfel când al nostru dor
pieri în noaptea adâncă,
lumina stinsului amor
ne urmărește încă . . .*

*Ainsi lorsqu'un de nos amours
s'est éteint dans la nuit profonde,
sa lumière encore vagabonde
est là qui nous poursuit toujours.*

Sau: *Sur mes genoux, belle indolente,
tu t'assoieras, nous serons seuls
et sur tes tresses opulentes
neigeront les fleurs du tilleul.*

Ai două impresii caracteristice: Francezul citind aceste poezii va avea impresia unei creațiuni poetice franceze alături de poezii lui mari, invenția poetică cu stilul în versuri franceze formând un tot armonios, nu va simți acel ceva supărător care ne necăzește pe toți, când citim în traducere streină, un mare poet de aiurea, cu toată că inspirația lui înaltă ne farmecă, îi prindem idelle, dar simțim haina altuia, care nu i-a încadrat bine trupul.

Când citește un român îi simte imediat pe Eminescu al lui, comparația cu textul original nu-l supără și chiar amintirea ritmului nu-l stânjenește, e o melodie prinsă franțuzește, dar așa de aproape de cea românească, așa derivând din ea, încât impresia poetică, alături de amintirea lui, îi rămâne întreagă. Uneori are transpuneri îndrăsnețe unde impresia poetică eminesciană rămâne întreagă, deși cea verbală pare foarte îndepărtată de exemplu când traduce „Somnoroase păsărele“.

« Les prunelles somnolentes

Les oiseaux gagnent leur nid ».

Toată atmosfera de natură, care cade în somn, uitând de toate și pune blândețea odihnei pe iubirea lui, dând o notă de cântec care încetează fatal în urarea « de bonne nuit » a iubitel

este redată aïdoma.. Dacă ar fi tradus *ad literam*, în limba franceză ar fi ieșit silabe tari cu atmosferă de duritate, dar astfel consoanele feminine din «*prunelles somnolentes*», dă de minune moliciunea repausului.

Poeziile pusă alături sunt: una perfect românească, alta perfect franțuzească, unite prin acelaș leitmotiv muzical, care este al unuia singur și aci este lucru nou, aproape nerealizat de nimeni ca'n aceste traduceri.

Acolo unde firea însăși a poetului francez închinată spre o discretă tristețe își găsește oglinda în poezia eminesciană, acolo unde poezia însăși atinge adânc un sentiment general, spărgând orice liman național, unde și poetul care a creat-o pe el mai ales s'a esențializat, acolo din înconstientul creației cu simpatie, care e la baza oricărei traduceri bine simțită, acolo se atinge perfecția și dacă „*Melancolie*“ nu ar fi fost deja publicată în „*Observatorul*“ am reproduce-o întreagă. (An VI. pag. 180)

*

Suntem prietenii Franții și Franța ne este dragă. E un adevăr îndelung repetat. O legătură între cele două țări și cea mai trainică e schimbul intelectual. Noi citim poezii francezi în limba lor, îi avem în bibliotecă, versurile le știm pe dinafară. Nu putem cere acelaș lucru Franții; dar când se găsește un poet francez să ni-le transpue în felul arătat mai sus, nu trebuie să-l lăsăm să treacă cu indiferență și alături de Franța care va citi pe Eminescu astfel prezentat ei, să citim și noi tot așa de intens, să mulțumim citind toți la rândul nostru, volumul francez al Păr. Barral.

AMI.

*Vai de omul care are
Suflet mic în casă mare;
Fericit cel ce ridică
Suflet mare 'n casă mică!...*

V. MILITARU.

„Poezii“¹⁾ de D. Nanu

Intr'un volum elegant și larg cuprinzător, poetul Nanu își publică întreaga viața lui, gândurile lui transpuse în poezie și când îl citești, încet, medităndu-l, nu ca „un roman“, cum ne roagă în prefață ei, așa cum se citesc versurile în singurătate și când ai sufletul dornic de sugerări ideale, ai un prieten cu sufletul tot povestit.

O lungă prefață ne arată cum înțelege el poezia. E pentru inspirația clasică, e din școala marilor lirici direcți.. Și-i place să întârzie în țara lui Omer... și are cuvinte de critică pentru moderniști. Prefață scrisă de un poet căci i-am putea ușor obiecta că nu toți pot scrie ca marii clasici care-și pot permite tot la adăpostul marelui lor talent, că au apăsât destul întregi generații de poeți. Știm că în Italia două secole și mai bine nu-și putea nimeni închipui că s'ar putea scrie altfel decât în terțetele lui Dante sau sonetele lui Petrarca, acolo ce bine fu venită renovarea lui Papini și celor dela „Voce“. Volumul de poezii al Domnului Nanu îmbrățișează toate capitolele mari, de teme generale iubite de gânditori: Natura, Nostalgia unui cămin, Patria, Umanitatea, Dumnezeu. Este un suflet schingher și delicat, este și un suflet sbuciumat cu toate renunțările lui, cu ispite și înălțări, avânturi și tristeți... Coarda lui variată sfârșește din toate drumurile inspirației în topirea cu Dumnezeu.

Pentru el cugetarea este :

Și taina și cuvântul în ea stau ca într'o urnă

Altar e când vorbește și când e taciturnă.

*Să nu o spurci! căci nu ai alt templu pe pământ
în care să pogoare la tine Duhul Sfânt.*

Natura e pentru Domnul Nanu însuflețită de forțe, este o „slujbă cerească“, „un veșnic paradis“. Florile îi dau sfaturi să se mulțumească cu clipa fericită, Stelele :

Și sunt priviri ce'n suflet

pătrund senine încă,

anume să-ți măsoare

prăpastia adâncă.

¹⁾ Apărute la „Cartea Românească“ într'un elegant volum de 400 pag.

Și către ele „ți rămâne-o cale, să te ridici ca sfânt“.

Domnul Nanu în nostalgia unui cămin își așteaptă mireasa necunoscută cu atâta resemnare optimistă în presimțirea că nu va veni niciodată... o vede cu ochii minții, îl făurește cuibul și când citesc poezia duiosă, îmi aduc aminte de casa lui dela Câmpulung, pe unde am trecut adesea, adevărat „cuib“ străvechi de poet, dar unde numai singurătatea mă întâmpina...

*ca o fatalitate de neînvinc
căsuța mea nu e zidită 'n piatră,
nu are scări de marmură, nici panouri,
doar doi bunici surâd blând din tablouri,
Par vii când focul pălpâe pe vatră.*

Și Mălinul, de câte ori, Domnule Nanu, m'a oprit și pe mine „mălinul dela poartă“ în altă singurătate, acela a mea întreagă...

Cu cât pătrundem mai adânc în volumul sufletului domnului Nanu, tema poetică se adâncește, sufletul său se face mai larg, a renunțat la zadarnicele cerințe ale egoismului său, s'a înălțat pe scara rugăciunii

*E vre-un păcat că tu mi-ești dragă ?
Dar tu nu vezi că eu nu vreau
nici sărutarea ta de adio
Și nimănuia nu te iau...*

*N'ăștept nimica dela soartă
și fie iar nimic nu-ți cer.*

Și-a pierdut Euridicea fără măcar să o fi avut vre-odată ? Chiar dorul de a mai aștepta ce totuși știe că nu vine, de dragul iubirii pentru iubire, deslipită de el... căută femele veșnice ale altora pe Euridice, surâsul uni ticoconde, Horașlu către Galus și termină așa de semnificativ :

*O, nicăeri nu suntem de Domnul mai aproape
Ca 'n fluxul ce ne asvârlă la fărmlul unei groape.*

Trecem mai ușor peste Patria, unde avem pagini de antologie, din trecutul nostru dar mai reci, mai departe din inima poetului, pentru a intra în mijlocul lucrurilor în ce face esența

poeziei religioase, filozofică a D-lui Nanu și aci pricepem ce vrea Dumnezeu dela el.

Il vrea întreg, cu gelozie numai pentru El... Nu-l lasă să întârzie nici prea mult în templul naturii, nici în nostalgia unei delicate iubiri oferită de o necunoscută, nu nici una din aceste flori pentru el, îl vrea întreg al lui, îl chiamă și pentru prima oară în literatura românească, avem această înțelegere tainică între creatură și creatorul său... Aci este poetul întreg cu aripi desfășurate și cu sinceritate deplină.

*Sub bolta catedralelor de frunze
O orgă în mine 'ncepe să 'mi răspundă
— Simt foamea de atunci și de acum
și 'ndestulare numai Tu mi-o dai.*

În Dumnezeu găsește poetul din belșug toate mulțumițiile. ... Ispitirea de pe munte se ridică la atâta înălțime poetică, și la atât adevăr creștin, încât pătrunzi adânc în casa unde poezia e făcută rugăciune, rugăciunea viziune și viziunea poezie...

*Pe frunzele de arbori luceau scântei de aur
și trist privi Alesul prin bolta unui pom:
— La ce bun ești tu, soare, când nici un sfânt tezaur
De ideal sub frunte nu luminează 'n om...*

Dar ultima parte ar trebui toată citată... Poezie înaltă, poezie cu vârtej de catedrală ogivală... Fără să fi avut nimic dela viață, poetul Nanu e un mare fericit...

RED.

*Triste zile mai astăzi oamenii 'n grădina vieții:
Trandafirii mor în umbră și se lăfăesc scafeții!*

*

*Dacă n'am avea credința, spre altare să ne poarte,
Am fi niște viermi ce-am merge pe 'ntuneric înspre moarte!*

V. MILITARU.

† Dr. Constantin Pavel

Fragment din cuvântarea rostită la prohod în ziua de 21 Martie 1934.

de Dr. NICOLAE FLUERAȘ

dir. lic. „Samuil Vulcan“.

Ni se stâng luminile de suflul rece al morții, năstrușnica dușmană a vieții omenești, care ne pândește din umbră la fiecare pas și'n clipa când nici nu gândești, își înfige pofțicioasă ghiarele în carnea vie, în măduva din oase și-ți sugă cu lăcomie puterea de viață. Așa este moartea: se hrănește cu viața altora.

„Rânduiește omului odată să moară“ — spune Sf. Scriptură, — de aceea și legea morții este cea mai tare din toate cele trecătoare. Și noi o știm aceasta, o simțim, o vedem chiar cu ochii noștri, aproape zi de zi, cum își cară jertfele pe dricuri funebre, fără să-i pese pe cine duce: dacă a fost stăpân sau slugă, bogat sau cerșitor, puternic sau slăbănog, cuminte sau nătâng, bătrân sau nou născut. Un singur lucru vrea: *viața muritorilor*.

Moartea este neînduratul dușman al vieții noastre, nimenea n'o poate încunjura, fiecare din noi va trebui să-i trecem pragul. Dar ori cât de lăcomă este după viață, nu poate să ne răpească decât ceea ce este trecător în ființa noastră: trupul rămâne îngropat în grădina ei misterioasă, dar sufletul, chipul Dumnezeirii în om, acela nu-l poate soarbe; de aceea este veșnic nesătulă, și unde vede o viață se năpustește asupra ei, dar sufletul îi scapă. Sufletul nu poate muri, el trăiește în veci la Dumnezeu, de unde a venit, și în amintirea generațiilor viitoare, prin lucrările săvârșite de el în viața trupului. Chiar și poetul păgân zice: nu voiu muri în întregime.

Dovada cea mai grăitoare a celor spuse o avem azi în fața noastră. Cel ce până mai ieri era fala și mândria școalelor și a orașelului nostru: Dr. Constantin Pavel, s'a prăbușit, desfăcându-se de trunchiul neamului, cum se despică o stâncă din muntele de granit și cu un vuet, ce face să clocotească văile, se rostogolește în adâncimi. În puterea vieții, când se așteptau cele mai coapte roduri ale talentului său, a fost smuls din vârtoarea vieții.

Născut la 11 Noemvrie 1876 în comuna Beliu, jud. Bihor,

după absolvirea cursurilor liceale la liceul de băieți din Beiuș, a studiat teologia la universitatea din Budapesta și literele la facultatea de litere și filosofie din Cluj unde a luat doctoratul în litere. În 1904 fu numit profesor suplینitor la liceul de băieți din Beiuș, iar în 1906 prof. titular definitiv, în care calitate a funcționat, fără întrerupere, până în anul 1934.

În 1919 fu ales membru în Marele Sfat Național din Sibiu și apoi deputat al circumscripției Beiuș, în cel dintâiu parlament al României-Mari, La 1925 fu numit prefect al jud. Sălaj; în 1931 a fost senator de Bihor.

În cele din urmă zile ale vieții sale, aproape 3 luni, a căutat să-și restabilească sănătatea, care începuse pe furis a se clătina. În timp scurt, însă, nemiloasa moarte s'a dovedit mai tare decât omul și decât toată știința doftorească, și l-a răpus în ziua de 19 Martie, noaptea la ora 11 $\frac{1}{2}$, în sanatorul Sf. Iosif din Oradea.

A fost omul cărții prin excelență, dovadă multele și valoroasele articole, studii și cărți publicate, precum și lucrările începute deja; dar rămase neterminate, cari toate dovedesc marea lui dragoste de muncă, căreia închinase toată puterea sa de viață.

Activitate-i rodnică pe toate terenele vieții culturale și naționale, dar mai ales ca profesor, devenind neuitat de toate generațiile de elevi, cari s'au părăndat sub mâna lui de pedagog adânc cunoscător de suflete, — a fost prețuită de către autoritățile competente, dovadă diferitele distincții cu cari l-au împodobit: din partea autorității bisericești a fost ridicat la rangul de Arhidiacon onorific; din partea autorității laice a fost decorat cu ordinul „Coroana României“ în grad de cavaler, ofițer și comandor; iar în 1929 Guvernul francez i-a conferit ordinul național francez: „Légion d'Honneur“.

Cel ce a fost Dr Constantin Pavel, deși ceea ce a fost vremelic în ființa lui a căzut pradă morții și se va așeza în grădina ei tristă, totuși nu va dispărea din amintirea generațiilor viitoare, pentru că sufletul său a lăsat acolo urme neșterse, monumente mai trainice decât munții; a luat parte la toate manifestările vieții noastre sociale și politice și îl vor pomeni atâtea generații de elevi, dintre cari nici unul nu este care să nu vorbească cu simpatie de fostul lor profesor de l. română. Era încă profesor tânăr

venit la Beiuș, când generația mea de elevi, — căci i-am fost și eu elev, — îl numeam „Domnul cel bun“. Întocmai cum un alt înaintaș, profesor la acest liceu, a fost numit, și i-a rămas numele de „Domnul cel bun“. Era într'adevăr bun, dispus oricând să stea de vorbă cu toată lumea.

Dar nu va mai sta. Discursurile lui ce te răpeau în slavă, nu le vom mai asculta de acum. S'a dus când nici prin minte nu-i trecea nimănui. S'a dus cu iuțeala unui meteor, lăsând în urma lui o dungă de lumină, care va străbate ceața vremilor viitoare spunând tuturoră că el s'a mistuit luminând pe alții.

A căzut în brazda ogorului înțelenit al culturii neamului, de aceea și pomenirea lui va trăi cât neamul.

CE SĂ CITIM

O anchetă între 20.000 D^{ne} și D^{re}

Marea majoritate a Femellor Franței, în lecturile lor au preferințe literare care le fac onoare. « Liga Femellor franceze » s'a pretat cu un rar avânt, unei interesante anchete ale cărei rezultate tocmai acum sunt publicate.

Iată cele trei întrebări fixate la fiecare :

1. Dacă un autor v'ar oferi să vă scrie o carte după propriul plac, care gen v'ați alege: Roman de *aventuri* ? — Roman *sentimental* ? — Roman *polițienesc* ? — Roman *evocând viața familiară* ? — *Relație de călătorie* ? — *Expunere istorică* ? — *Viață frumoasă* ? — Sau . . . etc.

Subliniați cecece preferați, sau adăugați genul alegerii voastre, dacă nu este pe listă.

2. Citați două sau trei dintre cărțile preferate și dacă voiți motivați alegerea voastră.

3. Când citiți o carte vă place mai bine;

Acea ale cărei peripeții se petrec în mediul vostru ?

Sau din alte medii ?

Acea care vă duce în lumea visurilor ?

Sau aceea care vă lasă în adevărul obiectiv?

Aceea care provoacă râsul?

Sau aceea care face să plângeți?

76 județe au fost atinse de acele chestionare și aproape 20.000 persoane au răspuns anchetei.

*

Iată detaliul răspunsurilor la prima întrebare care stabilea o „competiție” între diverse genuri:

	Domnișoare	Doamne	Total
Roman de aventuri sau polițienesc . . .	921	1298	2219
Roman sentimental	2861	3977	6838
Roman evocând viața familiară	5102	3862	8964
Călătorie	1895	1802	3697
Istorie	2543	2015	4558
Viață frumoasă	4621	3672	8293

Pe alegerea autorilor, ancheta a dat rezultatele următoare:

	Domnișoare	Doamne	Voturi	Procent
1. Pierre l'Ermite (preot)	1865	1951	3816	18%
2. René Bazin (Acad. franc.)	1780	1917	3697	18%
3. Henry Bordeaux „ „	1385	1504	2889	14%
4. Delly (doamnă)	1232	898	2130	10%
5. Paul Bourget (Acad. franc.)	539	751	1290	6%
6. P. Lhande	474	378	852	4%
7. Antoine Rédier	547	298	845	4%
8. S-te Thérèse de Lisieux	282	397	679	3%
9. Germaine Acremant	434	209	643	3%
10. Berthe Bernage	392	199	591	2%
11. Pierre Loti	341	192	533	2%
12. Florence Barclay	309	196	505	2%
13. Elisabeth Leseur	113	383	496	2%
14. Jeanne de Coulomb	222	235	457	2%
15. Trilby	233	191	424	2%
16. Reynès-Monlaur, etc.	187	229	416	2%

Întrebarea treia; era vorba de a ști dacă cititoarele preferau descripția mediului lor sau al unui mediu străin, lumea visurilor sau lumea reală, râsul sau plânsul. Majoritatea este

lamurit declarată pentru descrierea mediului său (7576 voturi contra 4739 pentru „alt mediu“);

pentru realitate contra iluziei (13803 voturi la prima, 2598 la a doua),

și pentru cartea care face să plângeți (7654 voturi, contra 5251 la răs).

La Croix du Dimanche 24 — XII — 1933.

C. P.

De vorbă cu D-na Pica Delavrancea Dona

Filca lui Delavrancea; dar pe cât era de impetuos liric, de expansiv tatăl ei, pe atât este ea de liniștită, visătoare, cu viziunea păstrată în adânc. M'am dus la ea pe vreme de iarnă aspră, în casa de pe strada romană, a D-nei Cella Lahovari, altă fiică celebră a lui. El nuvelistul romantic care-l cunoaștem — fetele lui parcă și-au împărțit între ele multiplele lui apitudini, una interpretătoare atrasă de muzică la pian, alta pictura, iar cea mai mică, aidoma figura lui, un spirit critic scântetor, o ascuțime realistă de vederi juste... Am zis nuvelistul romantic pentru că m'am gândit numai la *Sultânica*, capriciu de evocare, căci el a scris *Hagi Tudose* mai ales, a scris „*Paraziții*“ a scris freste clasice ale istoriei noastre... Din conversațiile mele cu D-na Pica Dona aflu ce priceput, ce mare artist ar fi fost, dacă se dedica picturii... Pricepi atunci tot coloritul intens pictural al operii lui... *Bunicul* o simfonie de alb, *Bunica* alb mai către cenușă, cum se sting făciunii în vatră prielnică visului... *Sultânica* negru, roșu, alb, joc de culori violente pe o figură sbuciumată de patimă, *Hagi Tudose*, galben roșietic, acea îmbinare inimitabilă a focului, pe un zid vopsit galben și nuanța supel de găină care tremură în mâna bătrânului, cu evocarea îndepărtată, pătimașă a aurului..... Pictorul *Pătrașcu* povestea D-nei Lahovari: „Aveam la început

deschisă expoziția și nu venea nimeni, când intră Delavrancea, pune mâna *la ochii, se uită mult* și descoperind talent mare și ignorat izbucnește în entuziasmul tumultuos de care avea nevoie decepția în care căzusem. Pot zice că el m'a lansat, nu o voi uita niciodată... În atelierul unde m'am urcat, sus, sus, trecând pitoresc printr'un vast pod, așezată pe divan, privind avidă toate tablourile și prinzând evocativ, din felul lucrurilor, al chevalet-ului mai ales munca de care se deslipise, pentru a-mi oferi ceașca cu cealu... Mă simțeam tare bine acolo, de jos, din departe, sunau mâni pe piano curgând ca o apă la vale, ca o ploaie pe acoperișuri de catifea, ca un vânt prin păduri de mesteacăn... Am ascultat amândouă și am fi rămas mult așa, dacă glașul încet nu mi șoptea din nou, amintirea despre tatăl ei... Se așeza la pian, nu învățase, dar degetele lui pe clape, prindeau melodii, cum compunea nuvele... Da, se împărțise fetelor lui cu egală dărnicie și dreptate.

— Dar ce este acolo în fund, pe zid, tabloul cu Mântuitorul?

— O frescă pe care am făcut-o eu pe zid... după toate procedeele de frescă..

De zidul alb, culorile vii și fine, *cu viață* răspândită în caturi, după felul cum făceau miseluri române pe la o mie patru sute. Figura lui Isus are o delicatețe de linii care ne duce în vremea noastră, dar maniera e păstrată rafinat antică... În fața un tablou cu iarna...

— Este peisajul din față, prins de pe ferestra atelierului meu.

Venisem din iarnă, și-o avem transpusă pe pânză în fața mea... Același zăpadă, dar de ce realitatea de afară, era aci mai ireală și în același timp mai veșnică? De ce purta pe ea vâlul subtil al sufletului D-nei Pica Dona *cu frilozitatea lui?* Iubise peisajul și fugise de el. Din caldul odăi, îl așezase cu frigul lui, dar așa ca numai să te impresioneze prin culori și linii, dar scos din țara gerului în căldura artei... O fetiță visătoare în spre stânga parcă-mi asculta gândurile și acele, din gentilețe pentru mine îi mărea puterea de vis. Nu este oare o ciudată impresie, când te afli într'un loc cald de artă. Imi plac mai ales atelierelor... și fug stânjenită de muzee și expoziții — că tablourile cari le ai capricios răspândite pretutindeni, își trăesc viu, mai departe independente; începutul de viață dăruit de artist?

Un peisagiu viu în cealaltă parte.. de țară, de râu care se pierde printre coline, cu o ciudată rezonanță în trecut pentru mine.

— E valea Luncăvățului, la moșia surorii mele, unde am lucrat toată vara și pentru că căutam pricina emoției mele și văzu neliniștea, care cerea un răspuns de ori unde pe figura mea, adogă surzând.

— Dacă te duci pe Luncăvăț în sus, dai de Măldărești...

— Da, da, în fine, m'am liniștit. Erau locurile copilăriei mele. Avea multe schițe, începuturi în desen, altele aproape isprăvite, peisagii, flori, case țărănești, grădinăria, toate dela moșia unde lucrase toată vara, acum le prelucra, pe unele — cum spunea — mai mult, pe altele foarte repede, în amintire și cu adâncitura de punct a visurilor ei, în atelierul retras, unde singura cu ea, se povestea discret și variat.

— Când faci expoziție?

— Sper că la anul. Sunt în plină transformare... Vreau să mă realizez așa cum mă visa tatăl meu. Ce idee mare își făcea de mine! Am dela el o scrisoare... Să-ți-o arăt? Vai nu'mi vine... Ce credea el de mine și ce-am realizat până acum. Figura are o tristețe chinuită de artă așa de intensă, încât numai am curajul să cer... o probă vie și pentru mine, a dispărutului ce-l prețuesc atât și eu.

— Ce-ți place să pictezi mai mult?

— Peisagiile, natura moartă.. marea.. Uite am aci, dela Mangalia figuri prinse pe plajă... Văd o siluetă trântită pe plagă, în culori vii.. piciorul ștrengărește ridicat în sus, în soare, ce-l face trandafiriu. transparent...

— Adaugă apoi vioae... Nudul îmi place cel mai mult... Mă uit la ea surprinsă...

— Nudul, dar încă nu am ajuns la realizarea voită de mine ..atunci când voi reuși să am nudul așa cum îl gândesc, atunci da.. da..

— În față văd un tablou: ochii de „Cruche cassée“ a lui Greuze, dar mânele strâns sensual, sâni prea mari pe trup prea gracil...

— Râde, acesta nu este al meu, ci a lui X...

— Eram să-ți spun tocmai că nu poate fi făcut de dumneata...

Altfel văd nudurile pe care le vei realiza... În zarea ochilor noi se înfiripează un „spin“ modern.. un aruncător de arc.. o tanagrină, dar nu-i spun.. Cine poate cunoaște, cine se poate lăuda că poate bănuși ce ar ieși odată din mâna unui artist, nemulțumit de el, care se caută, care trăește mai mult în viitor și pentru care ce a pictat, e numai un reazăm pentru avânturi mai sus ?

— Ce zici de arta modernă ?

— Sunt pentru arta modernă, dar nu forțată, în legătură cu trecutul ... Nu forme absolut geometrice, îmi place *Matisse*, îmi place la noi *Palade*,

Dar de arta academică ? De *Ingres*...

Ingres e rece, cu perfecția limpede, unde nu lași să intervie căldura sufletului, *Ingres* e un desăvârșit, nu e copie după natură; cere numai perfecție de observație....

Și fiecare alături cu gândurile noastre alergând prin atelierul unde umbra cădea pe masa cu cestile ce mai păstrau doar poezia cealului..

— Eu cred că mata mai ales la chipuri, la portrete ar trebui să te oprești.. Ce perfectă e *Monica*. Ce cu adevărat singură ești în pictura noastră, în felul cum faci figurile... Firea întreagă o prinzi parcă în mersul figurii.. în zâmbetul ochiilor mari...

— Tot la *Monica* te gândești!..

Și uitându-se adânc la mine...

— Imi zici ca tata ..

De abia atunci mi-am simțit o prietenă...

MIA FROLLO.

De cel ce pururi zice „eu“
Cât vei putea să fugi mereu
Căci un asemeni om, — la bine
Gândește numai pentru sine!

V. MILITARU.

Proverbe despre Dumnezeu

Bun e Dumnezeu, meşter e dracul.

Ca Dumnezeu cine poate ?

Când îi dă Dumnezeu nici dracul n'are ce-i face.

Când vrea Dumnezeu cu omul, vine cu colaci şi dracul.

Cu Dumnezeu înainte !

Dumnezeu când te ajută, plumbul ți se face plută.

Dumnezeu, cum i-a plăcut, şi bun şi rău a făcut.

Dumnezeu dă omului, dar în traistă nu-i bagă.

Dumnezeu două scări are : să suie şi să coboare.

Dumnezeu nu lasă pe om.

Dumnezeu nu răsplăteşte ca duşmanul, ci goneşte cu anul.

Dumnezeu nu sparge două case.

Dumnezeu să le aleagă.

Dumnezeu să-l înmulţească, ca şi pe piatră să crească.

Dumnezeu să te ferească

De bătaie, cerească, University Library Cluj

De urgie, mpărătească

De pâră, mojicească

Şi de ură, boerească.

Dumnezeu să te ferească

De bătaia orbească

Şi de picioranga şchiopească.

Dumnezeu să te păzească

De Țiganul turcit

Şi de mojicul grecit.

Dumnezeu tiran nu este, binele la toți voește.

Până la Dumnezeu te mănâncă sfinții.

Știe Dumnezeu al cui e sacul cu făina, și podul cu slănina.

Un Dumnezeu dă, și altul ia.

Proverbe despre dracul.

Nici să vezi vreodată draci, nici cruce de ei să-ți faci.
 A dat de dracul.
 A scăpa de un drac și a da într'un lac.
 Dracul, când n'are de lucru, își cântărește coada,
 Drac mort n'a văzut nimenea vreodată.
 Dracu'și bate joc de om la bătrânețe.
 Dracu-i zice porumbea, și-i mai negru decât ea.
 E drac împelițat.
 Nici dracul nu fură tămâie dela el.
 Nici drac să-ți iasă 'nainte, nici să stai să-i dai plăcinte.
 Par 'că-i șoptește dracul la ureche.
 Șade dracul pe banii lui.
 Unul și-altul tot un drac, amândoi un ban nu fac.
 Bagi pe dracul în casă cu lăutari, și nu-l poți scoate cu
 [șapte popi.
 Când s'a pus dracul pe rasă, ori o taie, ori o lasă.
 Dracul își ține capul în poalele mesii, și cu coada răstoarnă carele.
 Cine n'a văzut pe dracul, să se uite la tine.
 Dracul a mâncat plăcintele și cârpătorul stă de față.
 Dracul care-l învață, îi dă faptele pe față.
 Dracul cât trăește, nu îmbătrânește.
 Dracul nu are treabă, nici nu șade de giabă.
 Dracul nu face punți și biserici, ci întinde curse și piedici.
 Dracul râde de porumbe negre și pe sine nu se vede.
 Dracul toate le știe, numai masatul muierii nu-l știe.
 Își sparge dracul opincile.
 Îți judecă pe dracul și ți-l scoate și dator.
 Nici dracul nu-i poate da de căpătâi.
 Nu pot scăpa de el ca de dracul.
 Pe dracul l-a căutat, pe el l-a și aflat.
 Și dracul poartă ponos.
 Nici dracului nu-i dă în gând s'o facă asta.
 Toacă dracului bureți.
 Numai dracul e sărac, că n'are suflet.

Cânta un Trecător

*Cânta un trecător pe-o stradă — în noaptea blândă ca un dor
In umbra caselor ticnite, dealungul străzilor pustii,
Cu glas de vifor și furtună țesut din stranii armonii
Străin, și rătăcit, și singur, și trist,
cânta un trecător ...*

*Un cânt banal — De multe ori îl auzisem — dar atunci
Purta atâta „nou“, întrânsul, de simțiri grele și adânci,
Atâtea avântări de visuri și-atâta gemăt de căderi,
Că parcă nu-l mai auzisem, și nu era de nicăeri.*

*Nu știu ce ne'nțeleasă taină cu flacări îl înaripase
Știu doar că flutura, deasupra și răscolea 'n adânc de case,
Iar zarea căilor mărunte ne-coprinzându-l s'așternea
Spre depărtările pierdute, tărând'o parcă și pe ea.*

*Nu știu cine era drumețul de-atâta farmec purtător
Și nu-mi mai amintesc cuvinte, nici viersuri ...*

.. totuși, reînviat,

*Uneori tot mai mă'nfioară — pierdut în vremi, dar ne-uitat,
Străin, și rătăcit, și singur, și trist ..*

.. Un glas de călător ...

Unei Surori de caritate.

Născută poate 'ntr'un bogat
Palat medieval,
Ea azi își duce-un traiu ascuns
Intr'un imens spital.

E veselă când o privești,
Zâmbește tuturor;
Din gura ei tu nu auzi
Cuvânt supărător.

Și totuși, viața-i ne'ncetat
E trudă, numai chin;
Ea pentru alții s'a jertfit,
S'aline-orice suspin.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Va zice poate cineva
Că n'a avut noroc,
Și că deaceea s'a retras
Că'n lume n'avea loc:

Ah nu! Noroc ea a avut,
Noroc, și încă mult,
Ș'o lume 'ntreagă-o căuta,
Dar nu i-a dat ascult.

Când lumea'ntreagă îi zâmbea
Mai mult ca orișicând,
Un tainic glas ea auzi
Ce-i tot spunea plângând:

„O vino'n grabă scumpa mea,
„Izvor de mângăeri“
„Căci numai tu poți să-mi alini“
Nespusele dureri.“

Și glasul ea l'a priceput,
Eră a lui Isus,
Ce'n bolnavi și nenorociți
El sufere nespus.

O clipă ea n'a stat pe loc
Și mult nu s'a gândit;
Lăsându-și casa și părinți
Pe veci Lui s'a jertfit.

Și astăzi ea printre sărmani
Pășește 'ncetișor,
Vărsând balsam de mângâeri
In sufletele lor.

Oricine-ai fi, nu vreau să știu
Nici chiar cum te numești;
In tine văd ceva sublim
Cu străluciri cerești.

Deși trăești pe-acest pământ,
Tu inger ești din raiu;
Ș'oriunde treci, cu-al tău cuvânt
Aduci zâmbiri de Maiu.

Primește soră-acest prinos
Al sufletului meu,
In care-ai pus un pic de foc
De-al sufletului tău.

Clinica Universității — Cluj, 2 Iulie 1933.

D. IOSIF TĂLMĂCEL franciscan.

„Domnul Butterflei“

A fost pretenul meu bătrân. Eu l-am botezat Domnul Butterflei după o comparație, în care s'a pus el cu Madame Butterflei. Dar și sufletul lui, pe care l-am cunoscut ca palma proprie și viața lui, pe care am cunoscut-o ca sufletul meu propriu, au fost ca ale Madamei Butterflei: deschise, bune, naive...

Până a fost tânăr foarte mult l-a frământat problema dragostei — să zic așa — în general. Mai mult doar decât cât ar fi fost necesar, ca dragostea proprie, în special să-și-o îngrădească în cadrele principiilor, cari erau rezultatul frământărilor sale.

Prisosul de nizuințe în această direcțiune l-a produs apoi la rândul său o stare sufletească maladivă, un fel de convulsiune asemănătoare celei trupești după un regim de supra-alimentație.

De această supra-alimentație sufletească a avut însă reală nevoie și a avut din ea un real folos atunci, când la un moment dat cadrele s'au frânt cu toate că — după cum am spus — erau făurite din metal nobil, iar dânsul s'a pomenit cu dragostea sa în afară de orice cadre: între Cer și pământ.

Cum s'a desfășurat criza, cum s'a înălțat el iar la Cer și n'a căzut în noroiul pământului: iată povestea, din care veți ști, pentru ce l-am botezat Domnul Butterflei.

I.

— Iară latră cățaii Țarului, — zise el ghemuit într'o manta verde într'un colț al tranșeei unde a crezut el, că-l vor ajunge mai puțin picurile de apă ce curgeau monoton și neconținut depe tavan, dupăcum neconținut a căzut ploaia de toamnă mărunță dar deasă din Cerul fără nădejdi al Rusiei posomorite.

— E bine că numai cățaii latră, și nu bălaurii, — a zis Căpitanul fără nici o culoare în glasul său, exact cași când acasă, la teatru ar fi zis că „e bine că n'am întârziat reprezentația“, — s'a întors apoi către perete și-a tras mantaua pe cap și peste zece secunde am auzit o respirație armonică, care ne-a făcut iluzia, că stăm lângă un leagăn. El durmea liniștit, cu toate că au început să latre și bălaurii. Aceștia ne amenințau direct și pe noi, nu cași cățaii, cari nu puteau să cadă în tranșeele noastre săpate în dosul unui deal înălțîșor. — Bălaurii se înalță însă sus de tot și cad. Dealul nostru nu ne-a apărut deci împotriva lor. — Pe geamul mic al tranșeei am văzut cum smulg ei din rădăcini copacii din pădurea care ne încunjura. Tremura pământul și trâmuram și eu. Căpitanul durmea liniștit, iar pretenul meu se sculă și dânsul liniștit, își puse chipiul și ieșea în noaptea aceea de groază. Am știut, că merge să-și vadă plutonul. N'am avut curajul să-l urmez cu toate că aveam aceleași îndatoriri.

Abia târziu, când a încetat binișor lătratul bălaurilor, am ieșit să-l

caut. Ingropa patru soldași din plutonul său. Erau de pază și i-a nemeritun bălaur. — Plângea încet, când împreună ne-am întors în tranșeea noastră. — Căpitanul dormea încă. — N'avea rost să-l trezim. — El s'a pus iar ghem în colțișorul său și cu ochii fixași pe geam, unde atunci pătrundeau cele dintâi raze de lumină a zilei, care se apropia, încet mi-a spus:

— Nu pe ei ti deplâng, pe cari i-am îngropat, ci pe mine care am rămas. — Apoi ridicându-și capul cu un ton care trăda multă tristețe, zbucium și resemnare a continuat:

— Cu toate că e păcat, tu știi că e păcat. Și dacă Dumnezeu va vrea, voi și goli păharul suferințelor. Nu știe nimeni de acest păhar. Deaceea nu mă înțelege nimeni. Aș vrea, ca cel puțin tu să mă înțelegi. Poate vei lua asupra ta o parte din greutatea suferințelor mele. Iartă-mă eu nu vreau aceasta. Imi trebuie însă cineva cui să-i destăinuesc totul. Poate vei zice, de ce n'am spus preotului în mărturisire. N'am putut să fac aceasta nici în scaunul de mărturisire, pentru că acolo mergem ca să ne acuzăm pe noi înșine, iar nu pe alții. Nu vreau însă să acuz nici de data aceasta pe nimeni, nici chiar femeia care este vina la toate.

Tu știi că am un copilăș: lumina ochilor mei! — Eu l-am învățat să se roage. În fiecare seară câte ceva, un rând, două. Și când din gurița lui — ca un cîrîpît de pasere — pentru prima oară am auzit fără greșală, fără intreruperi până în capăt „Tatăl nostru“, în ziua aceea a trebuit să mă conving, că copilul nu este al meu. Aici nu este locul să-ți povestesc cum. Nici n'are importanță.

Pe soția mea o știi. Când am luat-o în căsătorie, am avut convinșerea, că iau o perla, o piatră scumpă. Acum nu mai strălucește diamantul. Când s'a căsătorit cu mine m'a iubit. Mi-a spus că mă iubește și n'a avut nici un motiv să mintă. Și dacă nu mă iubia putea să-mi spună că nu mă iubește și putea să se căsătorească cu alt bărbat, căci era frumoasă și era fata generalului și avea în jurul său o curte permanentă de cavaleri. Avea în cine să aleagă. Ea pe mine m'a ales și mi-a făgăduit că are să-mi fie soție bună, ascultătoare, credincioasă așa cum a poruncit Dumnezeu să fie. Cu acelaș gând cinstit am încheiat și eu căsătoria. — Tu știi că aceasta este concepția mea despre căsătorie și dragoste.

Ea m'a cunoscut bine. M'a cunoscut așa cum sunt cu toate virtuțile — dacă din capul locului se poate spune că am de aceste — și cu toate scăderile mele, de cari — este sigur — că am avut destule. Le-a cunoscut însă și asta este important.

Am fost fericiți în căsătoria noastră. Să mă înțelegi bine: și soția mea a fost fericită! — Treceau anii, cum trece un vis și vis a fost și viața noastră. În cel zece ani de căsătorie în trei garnizoane am fost. Cu șapte ani înainte de începutul războiului am fost transferat la regimentul X. în garnizoana T. — Oameni noi, cunoștințe nouă. Prieteni noi, prietenii nouă. — Eu față de toată lumea am fost cinstit, sincer și cu multă încredere și am presupus din partea fiecărui preten cel puțin atâta cinste, sinceritate, și dragoste de prieten, cât am păstrat eu față de dâșii

și n'am știut ce este minciuna și prefăcătoria, perfidia și trădarea. În vara anului 1914 am învățat ce sunt toate aceste. Într'un mod brusc și real. Ca o lovitură de topor în cap. — Am amețit sub greutatea loviturii: o zi și o noapte am stat întins pe covorul camerei mele de lucru fără să mă știu cugeta. — După aceea m'am ridicat și — curios lucru — cel dintâiu gând mi-a fost o adâncă revoltă față de lumea întreagă pentru că nu participă la durerea mea, pentru că nu aude țipetele mele desnădăjduite și nu aleargă să mă răzbune. . . . Ah răzburarea! . . . Cu o sete ucigătoare mi-am încărcat arma . . . ca să-i omor. Întâiu pe el, pe pretenul meu, care zilnic a stat la masa mea, și în fiecare zi mi-a întins mâna, apoi pe ea, care a trădat cea mai curată și cea mai ideală iubire, cel mai desăvârșit devotament și cea mai largă încredere, — și în sfârșit copilașul, ca să nu rămână în lumea aceasta fără mamă și fără tată — căci un glonte mi-am destinat și mie însumi — și să nu știe nici odată, că pentru dânsul noțiunea de tată este fără rost, iar cea de mamă un blestem. . . .

Cu pași repezi am cutreerat orașul. Am intrat pe poarta cazarmei — noaptea se învăluia deja cu ziua — și m'am îndreptat spre stânga, către pavilionul ofițerilor burlaci, unde știam că e locuința pretenului meu. Două-trei trepte am sărit odată și când ajuns în capătul scării m'am izbit nas de maiorul . . . aghiotant al Regimentului. — „Te grăbești bre“ — zise el zâmbind. — După aceea se uita lung și cu vădită mirare la mine, mai făcea un pas către mine, mă prinse de un braț și mă trase sub un felinar probabil să mă vadă mai bine și apoi și mai mitat a continuat :

„Omule, și acum în mare ținută ! Ori n'ai dormit doar cele din urmă douăzeci și patru de ore ?

Nedumerit am stat un moment, apoi aducându-mi aminte de cele din urmă douăzeci și patru ceasuri ale mele, dintr'odată am simțit o durere nebună de cap, pe urmă am auzit, că în curtea cazarmei suflă un gornist „la rugăciune“, doi pași am făcut până la geam și din etajul cazarmei am văzut o scenă, pe care în acel moment tragic n'am înțeles-o. — A stat un batallon, sau poate un regiment întreg de soldați în ținută de campanie în masă, în fața lor preotul regimentului cu o cruce în mână, pe care a ridicat-o deasupra capului său, soldații în poziție „la rugăciune“ iar gornistul sufla melodia tristă „la rugăciune“ Cu mine a început să se învârtă cazarma, soldații, curtea, copaci, casele din oraș cari se vedeau de departe, într'un vârtej nebun tot mai tare, tot mai tare, mai întâiu în forma unui glob uriaș, apoi în urma vitezei mari conturile globului s'au prefăcut în elipsă . . . și axa acestui vârtej era crucea ridicată de preot, care a stat neclintită deasupra vârtejului

. . . M'am trezit pe canapea din cabinetul aghiotantului. A venit și medicul. M'au transportat acasă . . . În noaptea aceea am primit o telegramă dela soția mea, care era cu copilașul la Băi în Austria să-și vadă de sănătate, că în urma mobilizării generale vine acasă.

Nu știu când a sosit acasă. Am fost multă vreme bolnav Mereu

vârtejul l-am văzut, o lume întreagă ce se învârtea în jurul unei axe, iar vârful axei a fost Crucea... Doi ochi am mai văzut, mereu scâldați în lacrimi... și glas de copil am auzit câteodată: „și ne iartă nouă păcatele noastre... precum și noi iertăm“... — Știu, știu! Eu te-am învățat... Erau soția și copilul.

M'am făcut sănătos, ca să plec în război. — Și așa fi dorit să plec imediat, dar medicul nu m'a lăsat. Am fost încă multă vreme reconvalescent. În singurătatea nopților lungi am meditat mult și m'am rugat mult și în ziua, în care pentru prima oară am putut ieși, am mers la biserică. Am simțit că trebuie să mă decid. Și acolo în biserică m'am decis că nu omor pe nimeni. — E război, va face Dumnezeu dreptate! Imi va ajuta și mie să mor cât de repede și atunci se vor sfârși toate. Și dacă nu voi muri în război, ci soarta mea va fi să mă reîntorc, atunci voi divorța de ea și voi uita-o cași când niciodată n'ar fi existat pentru mine. Nu m'am gândit și am știut că nici nu mă pot gândi la o altă căsătorie, pentru că am cunoscut bine legea atât de neîndurată, dar absolută că „divorțul este renegarea definitivă a celei mai desăvârșite înjghebări omenești, ce este căsătoria și că pare ar fi îngăduit bărbatului femeii adultere, însă vina soției izgonite nu poate îndreptăți în nici un chip crima pe care ar săvârși-o cel trădat însurându-se cu alta, fiind divorțul urmat de o nouă căsătorie — adulter ridicat de răutatea oamenilor la rangul de lege așa precum adulterul nu e altceva decât un divorț secret, întemelat pe minciună și trădare“... Aceasta este porunca Legii Noue.

Tu nu știi, dragul meu preten, cât este de chinător a simți pe pielea proprie usturimile acestei Legi, dar sigur vei ști că Acela, care a instituit-o, pe Sine, s'a dat pentru vecie de ajutor nouă oamenilor nenorociți, ca să putem ținea această lege, ori chiar să și trecem peste ea și să ne înălțăm deasupra ei prin cunoașterea altei legi: a celei a iubirii!

Am trăit în numele acestei iubiri și în numele acestei iubiri a sosit ziua când iarăși m'am uitat în ochii ei. — Oh, câtă durere am văzut în acești doi ochi! — M'a chinuit, și mă chinule și azi gândul. În fiecare zi de o mie de ori. Mă doare inima și așa vrea să mă pot scăpa de inima-mi proprie. Mă doare de multe ori și simt că n'ar trebui să o am. Mă doare de câte ori văd că nedreptățile se țin lanț în această lume și că aceasta n'a fost și nu este gândul lui Dumnezeu, ci este rezultatul răutății oamenilor, iar eu nu le pot îndrepta nici măcar în cercul înfinit de mic, unde m'a așezat Dumnezeu.

Ce să fac, ce să fac, în acest mare vârtej? ... Și atunci am văzut iarăși crucea, care stă nemișcată deasupra vârtejului; Acela care a murit pe cruce, pentru păcatele altora a suferit, pentru păcatele noastre și numai pentru că ne-a iubit și ne iubește. Și noi susținem, că ne iubim unul pe altul, ori iubirea cea adevărată „îndelung rabdă, se milostivește, nu pismulește, nu se semețește, nu caută ale sale, nu gândește răul, se bucură de adevăr; toate le nădăjdulește, toate le rabdă, și nici odată nu cade“.

Să vezi apoi, dragul meu preten, cât este de nenorocit un păcătos când se trăzește cu sufletul zdrobit de păcat! Pentru că în sufletul omului multe feluri de gânduri încap: și bune și rele, dar mai iute, sau mai târziu această dualitate zdrobește sufletul. De câte ori m'am uitat în ochii ei, am simțit oarecum care este soarta tristă a păcătoșilor și am văzut, că nenorocită este ea, dar nu eu. Căci eu ce am pierdut? Doar fericirea pământească. Ori acel Cristos, crucea Căruia neclintită stă deasupra vârtejului lumii întregi cu toate durerile și necazurile și cu toate bucuriile și plăcerile ei nu a zis oare și nu ne-a asigurat, că împărăția Lui nu este din lumea aceasta! — Nu materia, ci sufletul este cea ce trebuie să căutăm și în primul rând sufletele, cari sunt avizate la ajutorul nostru, cu atât mai mult acele, cari sunt date în grija noastră și în aceste suflete fericirea păcii și a mulțumirii... Suntem însă egoiști și ne căutăm numai pe noi. Nu știm ce e iubirea, pentru că ni-e rece inima. Mizerie de cerșitor domnește în mijlocul nostru pentru că nu știm ce este compătimirea și bunătatea care se știe jertfi. Nu înțelegem iubirea lui Dumnezeu: pentru aceea nu ne este inima milostivă față de frații noștri păcătoși, mai ales față de aceia cari în contra noastră au păcătuț și orgoliul nostru îngâmfat și ambiția noastră trufușă au îndrăznit să le jignească...

Cu toate că sufletul nostru este plin de dorul după iubire și plânge după ea. Pentru aceea *trebuie să vrem să iubim. Nu pentru ca în schimb și noi să fim iubiți, ci pentruca să facem bucurie altora. Este adevărat că această iubire îți mistuie viața și ți-o stinge înainte de vreme dar este singurul și supremul ei scop și rost...* Vei înțelege acum dragul meu preten, pentru că când pentru prima dată după lunga mea boală am putut sta de vorbă cu copilașul, cu bucurie și pace în sufletul meu i-am spus: astăzi seara începem să învățăm pe „Născătoarea de Dumnezeu“, că pe „Tatăl nostru“ l-am terminat bine.

Așa s'a reîntors pacea în sufletul meu chinuit și așa am renunțat la gândul divorțului, cu toate că aveam drept la aceasta. *Mi-a ajutat Cel Ce ne-a dat legea aspră a Legii Noue. Fără acest ajutor special nu știu cum aș fi putut fi în gardă ca nu cumva focul suferințelor să-mi ardă speranțele vieții de veci.* Acum cred că inima mea este tare și va rezista oricărui foc arzător. Lupta nu va fi lungă, căci viața întreagă este atât de scurtă. Să fie optzeci, să fie chiar și o sută de ani, ce este aceasta față de veșnicie. Simt și de altfel că eu nu voi trăi mult și știu că atunci când eu voi muri, prin surâsul chiar și a o mie de bărbați ea pururea lacrimile mele le va vedea, pe cari ea le-a stors din ochii mei... Ea știe aceasta și suferă mult. Eu am datorința să stau lângă dânsa și să-i alin suferințele... Copilul e nevinovat, deci cu atât mai puțin poate să fie pedepsit. Și eu tocmai să-l fi pedepsit!

Iți aduci aminte, dragul meu preten, de Madam Butterflei când dânsa spune Consulului englez: „Mi-e drag de Dumnezeuul vostru, pentru că El nu permite desfacerea căsătoriei nici în bine, nici în rău! Te întreb, dragul meu preten, oare nouă, creștinilor, să nu ne fie drag de Dumnezeuul nostru propriu! ?

II.

Când pretenul meu a ajuns aici cu povestirea sa, doi soldați au intrat pe ușa tranșeei. Unul ne-a adus cafelele negre, celălalt o notă telefonică căpitanului. Acesta din urmă l-a trezit pe căpitanul, care și-a băut cafeaua, apoi a întrebat ce e nou. Pretenul meu i-a raportat că în cursul nopții au murit patru soldați din plutonul lui fiind loviți de un bălaur. Căpitanul a tras din umere și a zis numai atâta „Războiu”. A cetit apoi nota telefonică și a ieșit. Au ieșit și soldații, iar pretenul meu a continuat.

III.

Acesta este secretul vieții mele. E secret, pentrucă-l știți numai voi trei : soția mea, tu și căpitanul, care a eșit mai'nainte, fiindcă el este acel preten, despre care ți-am povestit.

IV.

La aceste cuvinte eu am sărit ca mușcat de șarpe, pretenul meu însă mi-a făcut un semn să stau și a continuat.

V.

Când după lunga mea boală am putut fi trimis la Regiment pe câmpul de campanie, am fost repartizat la compania lui. Sărmanul și bunul meu Colonel a crezut, că-mi face o bucurie mare când mă repartizează la el, știind că am fost preteni și nu a știut că cu aceasta a mai adaus și el ceva la păharul suferințelor mele.

Pentrucă sufăr, și volu suferi viața mea întregă, dar volu suferi zâmbind și — vezi — nu m'am gândit nici măcar odată la aceea, că în atâtea lupte și încăierări cu rușii nimeni n'ar ști de unde a venit glonțul, care l'ar nimeri pe Căpitanul . . .

Un singur ideal, un vis mai am și eu în viața aceasta și la aceasta mă gândesc mereu : să pot trăi până volu crește copilul, care are nevoie de mine și ca copilul să se facă preot.

VI.

Aici prietenul meu și-a terminat povestirea și a eșit și dânsul. În aceaș primăvară regimentul a fost dus pe frontul de vest, unde eu am fost grav rănit. Am venit acasă și pe pretenul meu nu l-am mai întâlnit numai după șaptespreze ani în orașul T., unde având treabă l-am cercetat. Cu fața senină m'a întâmpinat și ochii lui, cari atunci de mult erau triști ca ochii unui câne, pe care l-a călcat mașina și-și ia rămas bun dela stăpânul său, acum zâmbeau. Am stat de vorbă multă vreme cu dânsii, cu pretenul meu și soția lui și am văzut, că diamantul iarăș strălucește. La plecarea mea mi-au arătat scrisoarea copilului în care el le comunica că la Paște, cari urmează va fi consacrat întru preot și după aceea pe scurtă vreme va veni acasă ca să plece apoi în orașul P. unde este trimis în misiuni.

Toamna aceluiaș an am primit o scrisoare pe care erau aplicate niște mărci exotice. Fiul pretenului meu mi-a comunicat, că tatăl său a murit.

Cu creionul roșu, care-mi era în mână, spontan am scris pe scrisoare cuvintele : „Săvârșitu-s'a".

Dr. ALEX. FĂNTĂNAR.

NUVELĂ

DUPĂ AMIAZA INEDITĂ.

Se întorcea de la un cinematograf de cartier. O dramă care nu eșea cu nimic din comun, primită cu răsuflarea tăiată de populația dela periferie. Prea dulceagă în imagini. Un erotism banal și uniform. Întâlniri pasionate pe alee de parcuri meridionale, pe sub palmieri sau leandri, mari ca niște stejari. Joan, eroina un fel de „Atlantida Miss“ nu era niciodată atinsă de primăvara dragostei până l'a întâlnit pe Fred, siluetă sobră fără monoclu în haină de sportsman prea tânăr și frumos ca un manechin de vitrină. — Jucau de preferință tenis. Cu primele jerbe ale toamnei, l'a părăsit și pe Fred . . .

De jurîmprejurul băncii cu rezemătoare curbată, din parc, unde dormita Andrei, toamna săruta cu buzele ei subțiri plantele. Sub cerul de culoarea ochilor unui Scandinav îndrăgostit se scuturau castanii, muriau crizantemele. — Păsările călătoare se strâneau pe firele de telegraf, cu trupurile lor mici și gămălia minusculă a ochilor, apoi în triumphiuri porneau spre miază-zi în călătoria obișnuită. — Andrei își schimbă piciorul. „Programul“ îi alunecă din mână. Gândul i se întrerupsese brusc ca un scurt circuit. O barcă se desprinsese dela țărmul lacului artificial. Singuratică, plutea șovăitor condusă neîndemânatic și fără ritm de două brațe lipsite de experiență musculară. — Andrei ghici că erau albe delicate și cu reflex de amurg timpuriu. Silueta alb roșie a minaretei gîmbei turcești ce se oglindea tremurătoare în lac, se desfăcu în unde tot mai mari mai estomplate până ce atinse ramurile muiate în apă ale duzilor negri. — Un cocor își luă sborul dintr'un tufiș arămiu. Se ridică din ce în ce mai grăbit, mai sigur. Sborul deveni săgeată. Zarea îl înghiți în întregime în nemărginirea ei de nestimată vapoasă. — Andrei își privi mâinile ca și când ar fi dorit ca cineva din țara de popas a cocorilor, să fi vorbit despre el în clipa aceea. — Superstițios, ca să nu-și mai privească atât de insistent mîna o ascunse în haină deasupra inimii. — Se uită la ceas. — Cinci și trei zeci și șase de minute și una, două, trei . . . Secunde se alternau neînduplecate în pulsații mecanice.

... „Astăvară . . . e atât de mult de atunci! Intr'o după amiazi, la același oră jucau tenis la X . . . (tic, tac, tic, tac — ceasornicul) Adversar al unei aprigi vioiciuni feminine își încordase toată atenția. . . . Mingile săltau ca niște porumbei de gumă, automați. Pentru o clipă loveau nisipul neted al terenului și gonite de atingerea ușoară a rachetei adverse se reîntorceau grăbite însemnând în aer traectorii elegante. În fața lui o siluetă delicată și vioae se îndoia în jocuri de acrobat. Parcă dansa în ritmul umbrelor mici ale mingiilor. — În amurg, după fiecare mișcare se contura altfel; blondă în soare, prea albă în umbră, în colțul din fund al terenului de unde porneau razantele, silueta ei devenea străvezie, avea contururi de argint. — Degetele ei erau desigur subțiri, prea delicate să poată înțeșta puternic racheta care părea o continuare a brațului gol. Nu-i putea privi ochii, l'ar fi orbit soarele meridional ce-l lovea în creștet. Îi vedea numai răsfățul părului scurt în adierea miresmei florilor de leandrii și email-ul unui inel de platină“.

Andrei ridică privirea din gol ca spre a se feri de o himeră ce ar fi apărut ireal și pe neașteptate între foile leandrilor uitați afară de stăpânul restaurantului de vară. — Urmări agonia unei frunze. Se desprinsese singuratecă și fără nici o protestare. Plutea discret și resemnat. În coborârea ei domoală avea desigur iluzia că mai e încă suspendată. Apoi se lăsă brusc în jos ca pentru a termina mai repede. Așternută cuminte pe covorul mototolit de iarbă, amestecată cu celelalte își pierdu curând individualitatea.

„O cunoscuse în dimineața aceleiași zile de Duminecă. O întâmplare care nu ieșia cu nimic din comun, atât de neînsemnată că ar fi putut foarte bine să nu fi fost luată în seamă. Eșiau dela Biserica. În valuri de mulțime se nimerise să fie cel mai aproape de ea când îi căzuse din mână ei cartea de rugăciuni cu coperte de os. Distrat se aplecase s'o ridice mai mult din obișnuința de a fi servibil. Întâlnise pe nisip o mână mică de culoarea coajei de lămâie ce a stat mai multă vreme într'o ceașcă de ceai. Văzuse la degetul din dreapta arătătorului al mânei stângi un inel de platină cu email, o miniatură a Sfintei Fecioare cu Pruncul în brațe. Se ridicaseră aproape împreună. Pentru o clipă numai privirile lor au fost două oglinzi clare și expresive față în față, ce reflectau adâncimi intime. El îi surăsese blând ferindu-se să mai prelungească instantaneul, ca

și când și-ar fi acoperit fața cu mâinile absent pentru tot ce-l înconjoară spre a termina neturburat un Ave-Maria. Ea i-a răspuns plecând ușor capul, alintarea unui crin ce-l îndoae adierea dimineții. Atunci a văzut el cât de blonzi sunt ochii ei, aripă albăstruie a unei albine ce se joacă în soare încărcată cu miere. Apoi s'au despărțit. Imaginea faptului divers, era prea mult suprapusă parfumului de tămâie și sunetelor de orgă ca să rămâe izolată. O reținu în inimă alături de plânsul fierbinte al luminărilor de ceară. Clipa de sensibilitate se prelungi ca un eco fără ca să-i excite simțurile. Fusese numai o întâlnire de suflete, în care mai locuia încă stăpânitoare Hostia binecuvântată. Până la ora tenisului căzuse în reculegere de parcă desgropase din balsamuri imateriale niște nostalgii trecute. Pe terenul din parc la marginea lacului de X între măslini și leandrii s'au întâlnit ca sub imboldul unei mâini nevăzute. De aceia poate ca și când s'ar fi cunoscut de când lumea, începuseră jocul.

Andrei își privi pantofii mângâindu-i cu ochii. Ar fi dorit ca cineva să-l alinte. Aștepta o mână moale care să se oprească protectoare pe frunte. O adiere ușoară îi aduse în față miros de crizanteme. Nici un sgomot nu turbură liniștea grădinii.

„Incordare din amândouă părțile. Il stăpânea cu văpaia privirii încălzită de prea multe mișcări, cu felul ei de a fi. Juca parcă numai pentru plăcerea jocului. În mișcările ei arăta cât de mult dorește de a lupta nu atât pentru a învinge cât pentru a dovedi corectitudinea ei chiar în joc. Avea aerul că dă maximum de ce poate opune unui adversar. — O stăpânea cu musculatura puternică a mâinei îndârjită în egoismul masculinității ei de a supune, care trimețea mingi din ce în ce mai puternice și mai precise.

— „Gem-sett! . . Proclamase el, expresia internațională cu care se închee toate „matche“-urile de tenis. Fusese primul cuvânt pe care îl rostise de când se cunoscuseră și îl însoțise de alunecarea rachetei în jos odată cu cealaltă mână. Ar fi dorit ca jocul să fie mai mult pentruca și absența personalității lui externe să fi fost mai lungă. Acum se simțea stânjenit și ca să facă ceva începu să euleagă mingile. Jocul început la cinci se terminase la șase. O victorie ușoară. — Șase la trei. — Surâdea ca în așteptarea unei recompense și se mira cum nimeni nu venea să-i strângă măcar mâna. Parcă în urma acestui „succes“ îl aștepta o fericire neașteptată

de care însă îi era teamă. Ea se oprise cu racheta în mână în mijlocul terenului poleită de soare. Aștepta liniștită. Avea aerul că făcuse o jertfă și că renunțase anticipat la recompensă. — Il urmărea nehotărâtă cu privirea așteptându-l parcă să termine acest cules de mingii. Ca și dimineața se întâmplă acelaș lucru. Și-au inițialnit mâinile sub plasă unde se oprise capricioasă o minge. De data aceasta întârzie mai mult contactul, fără ca cea din urmă minge să mai fie ridicată de jos. Eticheta lui, prea reverențioasă cu aspect de servilitate pentru ținutul acesta, vru să sărute această mână când s'au ridicat în picioare. Se miră mult de rezistența ei și din cele trei degete care se retrăgeau înfricate nu sărută decât în vânt deasupra inelului de platină. Șovăitor și mereu despărțit de plasă o privi umilit, în ochi. Tăcerea devenea penibilă, timiditatea lui o găsi nejustificată și nedelicată. Făcu o sforțare și repetă aproape mecanic ca pentru a-și ispăși nedibăcia lui.

— Învingător și totuși învins! . . . spusese aceste cuvinte banale pe un ton atât de șovăelnic și de rugător de parcă ar fi spus „Fii bună te rog iartă-mă, n'am să mai fac” ea îi răspunsese liniștit și protector că pentru a-i opri graba siguranței și refuzându-i totodată generozitatea.

— Aștept revanșa . . . Pauză mare.

— Când?

— În ori ce caz nu acum. S'a terminat ora noastră, uitați-vă câtă lume ne așteaptă.

— . . . Trecuse un nor peste ochii lui. Făgăduiala unei noi evadări din sine îi fusese retrasă aproape cu cruzime.

— Vrei să ne odihnim puțin? Uite colo pe bancă.

Îl luă de mână. Se lăsase condus ca un copil căruia i se pregătea în schimbul unei desamăgiri, o bucurie atât de neașteptată încât amuți. Dacă ar fi plâns i-ar fi șters ochii cu mâna ei fierbinte mireasmă cu conturul de puf și de liniști tănuite. În acest fel poate că îl iertase pentru îndrăsneala lui de mai înainte.

Se însera. Castanii mai desfrunziți ca la venire își arătau din ce în ce mai impudic goliciunea ramurilor. În asfințit se subțiaseră mult și parcă cerșeau milă trecătorilor. Noaptea brumată însemna o nouă durere pentru ei. *Adscripti glebae*, păreau niște osândiți resemnați. Muți, făceau semne numai cu trupurile lor

schiloade. Moartea lor însemna o letargie prelungită cu viziuni de verde. Sunetele unei flaşnete străbătură în ecou grădina. Andrei simţii o înduioşare atât de puternică că o lacrimă i se scurse dintre gene. În rostogolirea ei pe obrazul stâng lăsă o dâră caldă pe care o răci brusc adierea înserării, îngheţându-o mai jos de buze.

Seara la „Casino“ în «smokingul» îmbrăcat pentru prima oară şi în strânsoarea pantofilor de lac îşi pierduse sinceritatea mişcărilor. Arborase pe un deget inelul de aur antic cu marca unei familii vechi din poalele Carpaţilor. Stindard bizar. Spera naiv în felul acesta să capete o încredere anticipată din partea ei pentru o mărturisire viitoare. Se dorea mai mult încă, îmbrăcat în armura unui „gentilhomme“ cu miros de muzeu așa cum văzuse el la *Cluny* anul trecut când fusese la Paris. Era un fel de a-și legitima o iubire prematură care lui i se părea tot atât de naturală și firească pe cât de stranie spiritul ei de *bourgeoise* care refuza aventura și cerea deliberarea și discuții pentru o legătură chiar de suprafață.

Aștepta această revedere, a treia în aceeași zi, cum ar fi așteptat un eveniment solemn de care nu s'ar fi sfiit să-și lege irevocabil viața. Simțea în nostalgia așteptării o bucurie tainică, aceea de a fi găsit într'o zi după liturgie, întruparea unei viziuni desprinse din viețile Sfinților. Sunetul muzicii unei orchestre de negrii îi obosea auzul și îi pervertea mișcărilor. Poate că va fi obligat să danseze unul din acele dansuri ce le cunoștea numai din nume. La acest gând simțise cum i se plumbuiesc mișcărilor sportive ale picioarelor. Amintindu-și de nejustificate timidități din dimineața aceleiași zile se hotărâse acum să fie mai în ton cu moravurile unui ținut pe care deabia îl cunoscuse. Totul se reducea la voință. Așa își închipuia. Se temea însă de muștrările și singurătățile unei odăi de hotel în care singur în întunec față în față cu conștiința și-ar fi amintit de o făgăduială făcută într'un moment de emoție spirituală unei Sfinte protectoare a curățirii.

Andrei ridică fruntea ca pentru a se apăra de o lovitură. Filmul ce i-se depănase pe ecranul ploapelor închise se întrerupsese. Se mira cum de nu se făcuse lumină în jurul lui. În tăcerea care îl înconjura ca un pustiu umed un câine lătră, un altul îi răspunse ca în ecou. Totul se liniștii din nou. Avea impresia că banca de care se lipise s'a prefăcut într'un pat de sanatoriu în care zace un

bolnav. Își încrucișe mâinile pe piept în mod reflex ca pentru a completa o impresie fugitivă. Se văzu copil. Atunci făcea acelaș gest când asculta la lumina candelii povestea bunicuții, mereu aceeași din fiecare seară duioasă și plină de halucinații. În sunetul vocii melodioase adormea cu buza răsfrântă cu trupul mic și sprijinind bărbia aproape liliputană de atlasul albastru al plapumei, în timp ce bunicuța, acum moartă, făcea cruci și bătea mătânii cu fața spre răsărit. Apoi tușea și se culca în patul de nuc de sute de ani acelaș în care se născuseră și muriseră atâtea generații. Prin vis treceau umbre ușoare. Coborau de sus pe o scară de mătase Făt Frumos de mână cu Ileana Cosinziana în văluri albe și cu diademă pe frunte. Auzea rezonanța clopotelor de bronz ale unei Catedrale, ca aceia a lui Neagoe Basarab, și în fruntea unui cortegiu nupțial treceau vlădici cu bărbi albe împărătești, în odăjdii, în urma lor din cădelniți de argint se răspândeau nouri de tămâie. În odaie era liniște cerească. Intr'un colț dormeau și jucăriile.

Pe cer apăruse prima stea gălbuie și sfioasă. Din depărtare tremura ca un opaiț așezat pe crucea unui mormânt. Zilele ploioase de toamnă îl vor reține acasă în odaia umedă între rafturi de cărți și cursuri universitare.

Venit prea de vreme o căutase de mai multe ori prin sala de dans, lovindu-se de toate scaunele și tresărind ori de câte ori se deschidea ușa salonului. Ridicase mai multe evantae de jos fără să întoarcă ochii pentru a răspunde cu o grimasă de politeță la repetatele „merci-uri” ale „Doamnelor” ce dansau cu spatele și brațele goale. Tot deodată se temea de privirile muștrătoare ale „Domnilor” care înmulțeau ocaziile de a se pleca galant deasupra mâinilor pline de inele ale partenerelor de „Tango” sau „Shimy”. Gândul că și Maris ar putea să aibă aceeași „toaletă” îl durea. I se părea o impietate ca cineva care poartă un inel ca al ei în deget să fie la fel cu cealaltă lume. Amintirea cărții de rugăciune și acel „Je suis une bonne catholique” al ei îl liniști. Urmărise un „tour de bridge” și o partidă de „trictrac” pontând cu gândul pe unul din jucători. — Dacă acesta câștigă, va veni! Toți care câștigaseră erau cei aleși de el. Totuși neliniștea nu-l părăsi. Era o fire prea sensibilă și prea pesimistă. Eforturile de voință pentru a acționa, într'un fel sau într'altul pentru a-și învinge timiditatea unei inimi mereu speriată de a

nu jicni, la care se adăuga acel „mépris“ și „fierté“ înăscută în cei din casta lui, dădea impresia pentru cei dimprejur mai simpliști că ar fi un caracter prea impetuos și nestăpănit. — Bănuia că nu va veni cine știe în urma cărei întâmplări și că promisiunea fusese numai pentru a scăpa de el. Se hotărâse totuși să aștepte toată noaptea.

— Monsieur André! Tresărise. Vocea ei semăna cu un clopoteț de argint care anunțase „Sanctus“. Se repezi către ușa lovindu-se de două scaune și de o masă. Intr'o clipă își pierdu toată liniștea. Fericirea unei elevațiuni aproape neașteptată îi pierdu cumpătul. Avea impresia că face gafe și greșeli nenumărate. Se simții umilit în orgoliul lui atavic. Maris' il aștepta liniștită cu o naturaleță experantă. Intr'o rochiță cafenie, care-i încadra minunat figura ocre și ochii bleumarin. Surâdea protector și confuz.

— Oh îți mulțumesc, îți mulțumesc! Fără să știe de ce „îi mulțumește“: acestea fuseseră singurele cuvinte ce-i veniseră spontan pe buze. Ii luă amândouă mâinile care se sprijineau moi și proaspete într'ale lui înădușite. Eșiră în grădină, sub ghirlandele de glicină și lampioanele de hârtie.

— Am venit să-ți spun că nu pot rămâne decât câteva minute și să-ți mulțumesc pentru toate cuvintele ce mi le-ai adresat azi după amiază și care în ori ce caz trebuie să recunoști că nu au fost lipsite de originalitate.

— El se mulțumi să incline capul într'o consternare resemnată fără să-i pese că alături de ea se simțea atât de neînsemnat. Tăcu cu fața întristată mergând fără să vrea către poartă. Când își dădu seama cât de scurt a fost timpul petrecut împreună era prea târziu. Ea îi întinse mâna, o luă cu mâna tremurătoare și o duse la buze ca pe un talisman. O sărutare scurtă timidă și uscată la care nu luă parte nici un simț. Ea păru că nu luă în seamă. Caritabilă părea că dăduse câteva centime unui cerșetor.

Andrei surâse amar deschizând ochii mai mult decât îi permiteau orbitele. Prin fața lui treceau de braț un licean alături de o formă adolescentă de școlăriță precoce. Era atât de apropiați că păreau a trăi numai pentru ei. Iși șopteau în ureche. Andrei amuși. Inimă i se bătea tare, tare. Inchise ochi ca pentru a refuza să fie martor unui început simplist de roman dulceag prea timpuriu și contractând cu anotimpul plin de vagi nostalgii dureroase. Simți nu-

mai parfumul de trandafiri ce se risipi în urma lor. — Prea sever cu alții și prea indulgent cu sine. Andrei de data aceasta făcu excepție și iertă o infracțiune numai presupusă de un suflet aproape înrăit de a nu avea ceeace inconstient ar fi dorit.

La poarta grădinii se opriă. În acest interval de tăcere el își aduse aminte că în ținutul în care se afla sărutarea unei mâini însemna un gest de o atât de mare intimitate că numai logodnicii și-l permiteau. Altfel era un semn de ușurință. Voi să-și ceară iertare și în acelaș timp să-și explice echivocul. Renunță însă pentru că în felul acesta poate ar fi obligat-o și pe ea la o mărturisire care ar fi fost lipsită de sinceritate în cazul când nu însemna un refuz net. Se simți rănit în amorul său propriu, dar preferă situația de a fi umilit numai el. Nu putea înțelege o legătură cu Maris decât în urma binecuvântării Altarului. Dacă i-ar fi împărtășit acest gând numai după ce o cunoscuse de câteva ceasuri ori cât de „bonne catholique“ ar fi fost ea risca să fi devenit ridicol. Dacă nu ar fi fost prea întunec Maris cu un zâmbet echivoc l'ar fi scos din încurcătură și l'ar fi iertat. Simți cum mâna mică i se retrage ușor, ca pentru a nu-l supăra. Din mâna lui în aceeași clipă se aprinse lampionul mare dela poartă. Ii mai zării odată reflexia aurie a ochilor aproape blonzi, apoi numai spatele și umerii delicați, apoi glasul blând și uniform.

— Pe mâine, la tenis!

Un automobil urmat de altul, trecură vertiginos printre ei, așa încât nu avusese timpul să-i mulțumească și se retrase grăbit pe trotuar în timp ce Maris trecuse pe celălalt. O urmării cu privirea cum alerga cu pas grăbit. Probabil că își adusese aminte că „trebuie să întoarcă capul. Andrei îi prinse gestul ridicându-se pe vârful picioarelor și înțelese din el numai acest „trebuie“.

În așternutul fierbinte dintr'o odaie a „Palace“-ului nu dormi toată noaptea. Spre dimineață îl cuprinse un somn greu. Visă pe Maris că-l muștră și că nu vrea să-i ierte gestul nestăpănit. Se deșteptă brusc cu inima bătându-i puternic.

Cerul se limpezise. După fiecare nor care se retrăgea, stelele ca niște făclii de ceară sclipeau în depărtare reci. Se deslușii sirena unei fabrici, apoi alta și alta îi răspunse.

„A doua zi a plouat torențial. Cum primise o telegramă din

fară al carui conținut mama lui n'a voit să i-l divulge și-a ocupat toată dimineața strângând lucrurile în valiză.

Îi dădu „concierge“-ului ultima monedă ce mai avea în buzunar rugându-l să-l vestească imediat dacă cineva va întreba de el și tresărea ori de câte ori se auzeau pași pe sală. Nici după masă nu încetă ploaia. El totuși ieși înfășurat în „trenchcoat“, cu beretul pe cap. Aproape alergase. Așteptă în ploaie stropit de noroiu și cu nisip pe pantofi de la trei până o jumătate de oră înaintea plecării trenului pe terenul pustiu de tenis. Cum era și firesc Maris nu veni. Se mângâie cu gândul, că dacă fata ar fi știut că pleacă în acea seară tot ar fi venit.

În „cucheta“ unui vagon de dormit într'un târziu visă pe buni-cuța (telegrama anunțase moartea ei) privindu-l muștrător. Buzele ei fără sânge îi șoptiră : — Ai făcut rău. — Se deșteptase plângând la frontiera Italiană.

Becul electric din spatele băncii se aprinsese întunecând mai mult cerul. Aerul era rece și umed. Ioan s'a căit în cele din urmă. Pocăit se reintorcea în acelaș oraș unde-l găsi pe Fred bolnav. Se îmbrățișară . . . Gaumont Ciné — Fin-Lumină.

În seara acelei zile Andrei, cinci ore căutase zadarnic să reție înțelesul unui text din „Pandecte“.

ANTON VLADIMIR FROLLO

*Prietenii ce te'mbie,
Au cu pepenii-un comun:
Trebue să 'ncerci o mie
Pân'să afli unul bun!*

* * *

*Furnică la muncă, epure la somn,
Câine la credință, — poți ajunge domn.*

V. Militaru.

Floricele de primăvară

După titlul acestei lucrări, mulți se vor aștepta să fac poezie despre flori. Modesta mea lucrare, va fi mai mult o descriere a acelor ființe plâpânde, cari cu mare farmec ne vestesc sosirea primăverii.

Pământul nu poate să aibă o podoabă mai splendidă decât florile sale. Un câmp înfrumusețat cu floricele, te încântă și-ți înalță sufletul către Dumnezeu.

Ce priveliște de jale sunt aceste câmpuri și păduri în vremea de iarnă, când arborii stau par'că anesteziți și desfoiați de podoaba lor frumoasă, când paserile tac, și insectele sunt ascunse. Acest aspect al naturii e un cimitir mai jalnic decât al celor morți.

La un moment dat frigul începe a pierde din puterea pe care a exercitat-o cu atâta cruzime și în iarna aceasta. Iară când soarele de primăvară îmbrățișează pământul într'un țesut călduros de raze, atunci sub vâlul rece de zăpadă începe a se ivi o floare albă, care peste iarnă a fost redusă la un trunchiu subpământean, numit bulb sau ceapă.

Aceasta e *Ghiocelul* (*Galanthus nivalis*). Câte gingașie în aceasta plantă de pădure. Deasupra pământului are o tulpină subțire cu două frunze, și o floare cu sepale și petale albe, cu un punct verde la mijloc. Floricica-i delicată spânzură în jos ca și un adevărat clopoțel de argint.

În regiunea subalpină, unde temperatura e mai aspră, acolo apare ghiocelul, ca o rază de mângăiere, că iarna e pe sfârșite. Neobositul turist și cercetător al naturii, cât de mult se bucură, când întâlnește în cale aceasta floare prevestitoare de zile mai bune. „Simbolul consolației! : După restriste, vremuri mai bune!

Tot așa e simbolul curajului. Cu câtă nepăsare învinge toate primejdiiile. Cu cât curaj învinge asprimea zăpezii care o acopere și ce viteje manifestează pentru a învinge nevoile vieții chiar dela început. Prin aceasta stăruință natura par'că ne invită și pe noi, a manifesta mai mult curaj și putere sufletească, între multele încercări ale vieții!

Oricât de năprasnică ar fi fost iarna, odată cu ghiocelul apar de sub zăpada: *Călugărul* (*Erythronium*) și Brândușa de primăvară (*Crocus banaticus*), tot mai mult deșteptând în noi vraja duiioasei primăveri. Un vânt rece de primăvară le adie și ce plăcut se clatină la acordul binerăsunător a cântului de bucurie al atâtor păsărele, cari sglobiu sboară de pe un crâng pe celelalt.

Odată cu luarea zăpezii se arată pe neașteptate și *Vioreaua sau Toporașul* (*Viola odorata*) apare la adăpostul arbuștilor și între ierburi. Amorțită sub un vâl de zăpadă, cu răbdare a așteptat seninul cerului de primăvară. Vântul rece și violent a unor zile de primăvară, o băntuie fără cruțare și biata vioreauă. ca tot ce este nevinovat și delicat, își pleacă floarea spre pământ.

Tristă și plină de speranță așteaptă după razele de căldură a soarelui, absorbite de negura groasă ce iese din pământ. Nu trece mult și soarele cald de primăvară, face ca să apară în toată frumusețea sa. Toporașul e o plantă mică, fără tulpină în aer, stufoasă. Frunzele purtate pe codițe lungi sunt cordiforme. Din mijlocul buchetului de frunze, se ridică flori de culoare violetă sau albă.

Cu câtă pudoare se ascunde între firele de iarbă. Cu câtă discreție răspândește prin undele aerului mirosul ei plăcut.

Simbolul al modestei și al nevinovăției.

Dar pe cât este de plăcută, pe atât este și de utilă. Ceaiul de flori de viorele este un medicament în contra tusei, a guturaiului, a inflamației rinichilor. Persoane cari sufăr de boala organelor respiratorii, simt o mare ușurare, când li-se administrează, o ceașcă de zăr cald cu o linguriță de sirop de viorea.

În Franța se amestecă florile de vioreauă cu cele de nalbă mică și de mac sălbatec și se face un medicament contra boalelor pectorale. Praful de rădăcină de viorea este un vomitiv excelent. În sfârșit cine nu cunoaște parfumul extras din petalele-i frumoase...

În cele dintâi zile ale lui Martie răsare din pământ *Grâușorul* (*Ficaria ranunculoides*), a cărui frunze tinere sunt întrebuințate la bucătărie ca salată. Aceste frunze grațioase cu o codiță lungă, sunt înșirate pe ramurile fragede.

În vârful acestora sunt florile cu petalele aurii, numeroase

stamine și pistile. Trăind în locuri umbroase, unde nu-i sigur, că semințele lui ajung la maturitate, câtă sforțare nu depune planta micuță ca să nu-i piară neamul. În lupta cu mediul înconjurător câte energie nu cheltuiește ca să-și asigure existența.

Prin tuberculele dela rădăcină își asigură traiul pentru anul viitor, prin semințe scoate pușori, iar dacă fructificarea străină nu-i succede, la subsuoara frunzelor desvoltă niște muguri (bulbi), cari seamănă cu un bob mai umflat de grâu. Acest fenomen biologic ne poate fi îndemn în lupta vieții.

* * *

Să mai treacă câteva zile și avem o floare galbenă-palidă : *Ciuboșica cucului* (*Primula officinalis*). Mai întâi apare prin locurile mai adăpostite, apoi surâde la toate coliturile. Are în totul înfrățirea gingașe a plantei de primăvară. Scoasă din pământ, vedem o tulpină subterană, de pe care cresc frunze adunate în buchet și tulpini mai mult sau mai pușini lungi, cu flori frumoase tubulare, adunate în umbrele. Aceasta floriceică e o pildă de minunată grije pentru producerea de sămânțe sănătoase. E fenomenul selecțiunii naturale. S'a observat, că semințele unei plante sunt mai sănătoase și dau urmași mai viguroși, când se produc în ovarul unei flori prin polenizație indirectă sau cum se mai numește încrucișată. Florile de cuibățică, au o curioasă dispoziție, pentru acest fenomen natural. În unele flori staminele sunt scurte și pistilul se ridică deasupra lor și invers. Deci o insectă care intră dintr'o floare în alta, va poleniza regulat floarea cu pistil lung cu polen dela cea cu pistil scurt și invers. Interesul selecțiunii seminței, este o particularitate a multor floricele. Ba mai mult ! Omul a reușit prin cultură specială de selecțiune artificială, să obțină varietăți de cuibățică.

* * *

Fiecare lună de primăvară are floricelele ei. În Aprilie, un covor de flori impodobit cu colori naționale, acopere pământul. Coloarea roșie în diferite nuanțe o va da Pochivnicul (*Asarum europeum*), a cărei, rădăcini se fierb și se beau contra tusei și pentru dureri de stomac. În unele localități se întrebuițează și contra scrofulelor. Urzica moarta roșie (*Lamium purpureum*). Plumănarica (*Pulmonaria officinalis*) și Breabănil purpuri (*Cory-*

dalis Marschalliana). Coloarea galbenă va fi reprezentată prin Laptele paserei (*Gagea lutea*); Scânteuța (*Gagea pratensis*); Păpădia (*Taraxacum officinale*); Păștița (*Anemone ranunculoides*) etc.

Cele mai multe flori vor reprezenta culoarea albastră: Zambilele (*Hyacinthus orientalis*); Saschiu (*Vinca herbacea*); Silnica (*Glechoma hederacea*); Crucea voinicului (*Hepatica angulosa*); Popilnic iepuresc (*Hepatica triloba*); Dediției (*Pulsatilla vulgaris*); Viorea-nemirosoare (*Viola hirta*) etc. Tot atâtea imagini de modestie, simplitate, curățenie și alte virtuți binefăcătoare. Aceste flori atât de gentile, sunt din cele mai răspândite.

În sfârșit o ghirlandă de floricele albe fac cadrul acestui covor. Așa: Traista ciobanului (*Capsella bursa pastoris*) Bălușca (*Ornithogalum umbellatum*); Usturoița (*Alliaria officinalis*); și Floarea Paștilor (*Anemone nemorosa*). Are o tulpină subterană numită rizom. Aceasta stă toată iarna în pământ. La unul din capetele sale are o rămurică tineră, care primăvara crește în sus. Frunzele sunt spintecate adânc, și florile la fel cu cele de grăușor...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cine a trăit la Țară, a auzit cum răsună pădurea de cântece în aceasta lună de primăvară.

Cu toate nevoile vieții, bărbați, femei, flacăi și fete străbat pădurile pentru a culege floarea Paștilor. La sărbătoarea Învierii creștini dela sate au obiceiul frumos de-a duce la biserică floarea Paștilor, care nu dă greș niciodată să se îmbrace în haina albă de sărbătoare. Ce imbold frumos al naturii, ca și noi să ne îmbrăcăm în haina albă a curățeniei sfinte.

*

Luna Maiu, luna florilor, ne aduce Lăcrimioarele (*Convallaria majalis*). Are în pământ un rizom. Primăvara ies în aer două frunze late cu nervuri paralele, care e caracteristica multor plante de primăvară. Între frunze e o tulpină lungă ce poartă o frumoasă ciorchină de flori, de culoare albă ca zăpada, în formă de clopot. E farmecul pădurilor noastre și tot odată cea mai frumoasă floriceică prin puritatea colorii, delicatețea și simplitatea formei. Deodată cu Lăcrimioarea apar: Pecetea lui Solomon (*Polygonatum officinale*) Dediției de pădure (*Anemone*

silvestris); *Pipigioi* (*Orobis vernus*); Ceapa cioare (*Muscari racemosum*); Ruscuța primăvăratică (*Adonis vernalis*); atâte specii de Bujori (*Orchis*) și alte multe, multe flori....

Iată cu ce flori frumoase e decorată natura în aceste luni de primăvară. Să facem cunoștință mai apropiată cu ele. Fiecare florică de primăvară ne vorbește elocvent și dulce în limbajul ei delicat...

În cele mai amărâte momente ale vieții, să rătăcești prin păduri și coline îți este alinare, mângăiere și întărire. Pajiștea înflorită face ca sufletul obosit de greul vieții, să capete ceva din forța calmă, din frăgezimea și tinereța florilor de primăvară. Cercetând natura te simți mai ușor și bine dispus pentru o muncă mai rodnică.

Dispoziția de a cerceta natura, cât de des, o are Românul nostru. Durere însă, numai cei dela sate! Țăranii noștrii umplu pădurile și fânațele de cum începe a se ivi cea dintâi floare. Orașenii cel puțin uită sau poate nu prețuiesc plăcerile pe care le îmblie natura așa frumos decorată.

Dacă locuitorii din oraș, ar ști ce plăcere și ce mângăiere sufletească procură orice pelerinaj în palatul și sanctuarul naturii, n'ar prefera aerul infect al cafenelelor și ar mai lăsa din vătă-mătoarele plăceri ale seratelor prelungite.

Mulți în loc să aspire aerul parfumat al luncilor de primăvară, prefer să se plimbe prin străzile strimte, înghițându-le praful.

Sper, că va veni vremea, când se va manifesta mai multă simpatie pentru aceste frumuseți ale naturii.

prof. TRAIAN TĂMAȘ.

*Dac'am sta să dăm cu pietre în toți câinii ce ne latră,
Pe ale drumurilor laturi n'ar rămâne nici o piatră.*

*

*Cum tămâia redă viață adormitului cărbune —
Sufletul zdrobit se umple de nădejdi, prin rugăciune!*

V. MILITARU.

Școala normală română unită din Oradea

împlinește în acest an (1934) un veac și jumătate dela întemeierea ei.

Dată memorabilă nu numai în istoria ei precum și a eparhiei care o patronează, ci și în istoria învățământului și a culturii românești peste tot.

Afară de vestitele școli dela Blaj, deschise de episcopul P. P. Aron în 1754, n'a existat școala românească mai veche decât aceasta.

Ea e, de bună seamă, cea mai veche școală normală din țară.

Dacă școlile normale, cași academiile noastre teologice, sunt școli de elită, unde se formează avangarda culturii și civilizației românești, cea din Oradea e îndeosebi o asemenea școală.

Trecutul ei resumă toate strădaniile după lumină ale neamului nostru oropsit dela granița de Vest.

Ce simbol e în această privință, însuși istoricul clădirii sale materiale.

Incepută într'o modestă casă cu chirie, trecută apoi la 1848, după terminarea Seminarului, în două încăperi puțin prietenoase și acestea, ale acestui edificiu, după o așteptare chinuită de 59 ani, ea dobândește, în fine, o clădire proprie în strada Cantemir 35, având șapte săli vaste pentru nevoile ei.

Această clădire a satisfăcut toate nevoile ei până în anul școlar trecut (1932—1933).

Dornic de a asigura cât mai mult viitorul instituțiilor culturale diocezane și de a le da posibilitatea de a se desvolta în cele mai prielnice condiții, actualul episcop, Excel. Sa P. S. Valeriu Traian Frențiu construi palatul de acum cu 24 săli de curs, un vast amfiteatru și o mulțime de săli speciale, — o adevărată poadoabă a municipului Oradea și a întregii Biharii.

Suntem încredințați că jertfele mari ale episcopilor patroni mai ales ale celui actual, nu vor fi zădarnice.

Dacă trecutul prin piedicile enorme puse în calea lui de absolutismul austriac întâi, de teroarea ungurească pe urmă, prezintă mai mult aspecte de hărțueli și lupte, prezentul și viitorul vor înfățișa opere de progres și de pace.

ION CEBĂRU.

Paul Bourget

de prof. NIC. FĂNTĂNAR.

§ 1. Mediul.

Ca să putem pătrunde mai bine cultura românească, trebuie să ne întoarcem privirile asupra mișcărilor literare din Franța, care e busola și întrucâtva izvorul tuturor mișcărilor culturale moderne. Asemenea și aberațiile și diformațiile morale și sociale ce se produc în numele și sub pretextul culturii, își au explicațiile în imitarea adeseori superficială a acelei culturi, care se poate lăuda cu douzeci de secole de continuitate. Se impune o anchetă asupra mișcărilor literare din Franța de dinainte de război fiind literatura oglinda culturii pentru a cunoaște etapa actuală a literaturii franceze și pentru a înțelege unele simptome din boala literaturii noastre contimporane.

¹⁾ „Dă-ți silința să te cunoști pe tine și lucrurile din jurul tău” — spune Goethe. Paul Bourget aplică consecvent această îndrumare a „divinului păgân”.

El caută cu patima intelectualului modern misterele eului său propriu și ale societății. Totodată e o figură reprezentativă a culturii moderne: e filozof și e diletant. Într'adevăr omul modern prea mult filozofează, de multeori în detrimentul realității, și prea rămâne diletant cu toate problemele mari ale vieții, Charles Morice definește diletantismul, boala aceasta a culturii moderne astfel: „Diletantismul este anestezia facultăților creatoare prin hipertrofia facultăților înțelegătoare. Este pentru geniu o moarte atrăgătoare... e prăpastia unde riscă să dispară aceia cari simt că ceace văd din lumea idealului e foarte neegal cu ceace pot realiza din acele viziuni”. A lărgi inteligența, chiar și în detrimentul facultăților creatoare cu scopul de a cuprinde marile probleme ale vieții, e diletantism. Diletantul mai are și alte note caracteristice: e nestabil, nu se mărginește la o singură sau la câteva probleme ci vrea să cunoască toate, rămâne însă departe de ele ca un privitor, îl interesează problema ca pe medicul boala, dar nu persoana pe care o vindecă. În sensul că diletantului poate își jertfește facultățile creatoare nu e de condam-

¹⁾ După Henry Bordeaux: „Ames modernes”.

nat pentru că e cu mult mai important să înțelegem problemele mari ale existenței umane decât să creăm ceva, mai ales că puțini sunt aceia cărora le-a dat bunul Dumnezeu să creeze ceva. (Cuvântul „a crea“ are aci înțeles impropriu).

Paul Bourget e diletant în sensul cel mai înalt al cuvântului, pe el îl interesează toate problemele misterioase ale existenței omenești, atât cele individuale cât și cele sociale. El nu se oprește la prezent ci caută și în istorie dezvoltarea acelor probleme. Admiră frumusețile Italiei, gustă literaturile clasice, e un admirator al naturii, îi plac mai presus de toate artele, întru toate caută „omul“. El rămâne însă deasupra acelor cercetări, niciodată nu-i satisfăcut.

Paul Bourget reprezintă și o etapă nouă în literatura franceză împreună cu o pleiadă de scriitori. Aceea mișcare, cari în filosofie se reîntoarce la spiritualism (H. Bergson) și la filozofia lui S. Toma, în literatură se reîntoarce la credință și la catolicism¹⁾. Infrângerea dala 1870, marea durere națională, ce a suferit Franța în urma pierderii Alsaciei, a avut repercursiune fatală asupra spiritului francez. Un fel de letargie o lipsă de orice entuziasm la locul disperării ce a cauzat aceea umilire din partea dușmanului orgollos. Spiritul francez trăiește o criză care e asemenea unei agonii. Nu numai durerea celor învinși, nu numai umilirea ambiției naționale, nu numai relele materiale suferite în urma războiului ci și altceva a cauzat acea agonie. Ea a fost consecința acelei boli aproape mortală pe care a contras-o sufletul francez dela microbii pozitivizmului lui Comte, ai empirismului lui Taine, ai diletantismului superficial al lui Renan. Aceștia, precum o serie de romancieri naturaliști, pe care nici nu ne place să-i cităm, au contribuit mai mult la boala națională decât infrângerea dela Sedan și mai mult decât dușmanii patriei.

Să spunem franc : acești filozofi și scriitorii au voit să înlocuască toate cu știința : morala, religia, patria, idealul și chiar pe Dumnezeu. O știință care, cu teorii imposibile, vrea să explice manifestațiile admirabile ale sufletului uman, nu va respecta nici morala și nici nu va avea simțul de răspundere. Renan, acest apostat orgollos, în viziunile lui pretențioase promise ve-

¹⁾ După Mătraș Rudolf : „Paul Bourget“.

nirea unei lumi unde știința va lua locul religiei. Iar alții au mers și mai departe. Din teoriile acestea s'a dezvoltat pentru masa vulgară, un fel de religie, căci acele filosofii n'au rămas numai teorici ci au pătruns în mentalitatea poporului francez. S'a formulat un credeu al științei: Numai știința conține adevărul complet, ea poate explica toate, chiar și misterele, despre care spune cu umilință genialul Shakespeare că plin e pământul și aerul și universul, nu numai sufletul uman de ele; nu e arbitru liber, nu e răspundere, etc. etc.

Religia aceasta blasfemă, credeul acesta fărăde lege, negarea aceasta atât de cinică a adevărilor metafizice, justificarea aceasta atât de criminală a patimilor abjecte a dat naștere unei generații care nu era capabilă nici să activeze nici să nădăjduiască. Orizontul acestei generații e strâmt, nu vede decât cu lumina mărginită a științei iar dincolo ar vrea să fie nirvană, vid și nimica. Lumea aceasta, fără căldura religiei, fără orizontul larg al credinței, fără speranțele mai mari, atât de elementare ale sufletului uman, n'a avut eroi, ori sfinți decât adepți mediocri, incapabili de fapte mai mari. Din aceasta ideologie a răsărit umanitarismul internațional amestecat cu teoria comunistă a lui Karl Marx, internaționalismul care hotarele le considera de bariere; din aceasta filozofie a rezultat familia în care nu erau copii, școala în care nu era Dumnezeu, biserica în care nu erau altare, cazarma unde nu era disciplină, cu un cuvânt o ideologie în care numai egoizmul strâmt e sfânt. Ceeace e și mai tragic, aceste idei au pătruns nu numai în mod conștient în mentalitate ci au atacat și partea cea mai delicată și periculoasă a sufletului uman: subconștientul. Au devenit întrucâtva axiome de viață pe care nu le-au mai cercetat, decât cei aleși. Și toată cultura europeană și cu ea cultura noastră românească geme și acum de urmele acelei boli pe care a contras-o dela această cultură franceză.

Aberațiile acestea însă n'au putut să altereze fondul sănătos al geniului celui mai mare popor. Vitalitatea sa abundanță, virtuțile sale seculare, *spiritul aceluia lung șir de Sfinți*, începând cu Sf. Ludovic până la Vincențiu de Paul, și până la modestul Sfânt Ioan Vianey (paroh de Ars) au reacționat repede ca să elimineze din

organismul bolnav al geniului francez microbii internaționalismului, ai nihilismului moral și a celorlalte boli, de care suferea geniul francez. Dogmatismul științific, teoriile fantastice a evoluției, a determinismului, a materialismului etc. au trebuit criticate obiectiv. A trebuit să se constate că știința este mărginită și incapabilă de a rezolva problemele cele mai arzătoare ale omului, cum ar fi de exemplu rostul vieții, originea relexor, răspunzabilitatea, etc. S'a constatat că lumea științelor este prin excelență cea a materiei și numai a materiei moarte, ea stă nepuțințioasă în fața problemelor existenței umane și în fața spiritului. Știința ar trebui să recunoască că mai este o lume incomparabil mai reală, dincolo de materie, o lume a sufletului, o lume mistică și tot atât de reală pe care știința nu o poate lumina cu toată pretențiunea ei și lumea aceea ne face să-l cunoaștem pe „cauza cauzelor, de nici o cauză cauzată“, pe Dumnezeu. Geniul francez, prin reînprospătirea energiilor tradiționale, naște un curent nou, ai cărui reprezentanți de frunte au fost în jumătatea a doua a secolului trecut: Brunetière, H. Poincaré, Boutroux, și alții.

Boala, lătită prin litere, cu litere trebuia să fie vindecată. Se crează o literatură nouă, care scrie pe standardul său credința strămoșească, sfințenia familiei și libertatea adevărată a învățământului. Rol mare au în opera aceasta de reîncreștinare a Franței călugării Assumpționiști în frunte cu fondatorul marelui case de edituri „Presa bună“ din Paris, părinte Bailly, cari mai de mult au constatat diagnoza boalei naționale și cari cu muncă uriașă au și început să aplice imediat antidotul cel mai eficace: presa bună. Nu este aci locul să mă extind asupra activității lor, amintesc numai că și azi activitatea lor prin presă este cea mai fecundă având ziarul „La Croix“ cu un tiraj de un milion și mai multe reviste. Și cucernicii călugări și la noi activează în școală și cu presă.

Rol de frunte mai are în reîncreștinarea Franței, plelada de filozofi și romancieri cari cu drept cuvânt se pot numi apostoli, prin scris, ai Franței creștine contemporane. Unul dintre aceștia e și Paul Bourget.

(Urmează.)

Imnul tinereții

*Sunt tinăr ! ... Înainte-mi, zăresc un cer albastru,
Ca cerul fără pată a dulcii primăveri;
Pe el în clipeală stă astru lângă astru,
Făcând cu-a lor lumină din negrul nopții ... cer ! ...*

*Sunt tinăr ! ... O lumină pe-o boltă zâmbitoare,
In zilele de vară ! ... Un falnic viitor ! —
Viața îmi apare fecioară 'ntre fecioare,
Curată, fără pată, ca cerul fără nori ! ...*

*Sunt tinăr ! ... Misiunea păstrării unei patrii,
Noi, tinerii, — odrasle a unui vechi popor,
Pe ziua cea de mâine, suntem chemați cu jală,
A o purta, prin zarea, privirii tuturor ! ...*

*Avem o țară — un rege, a căroră mărire,
Prin valuri de furtună vom ști a o păstra ! ...
Uniți prin suferință prin sânge și iubire,
Ca astru lângă astru, lumină vom vărsa ! ...*

*Și-al tuturor părinte, cu tainica-i putere,
In orele amare de groasnice furtuni,
Cu noi va fi și 'n clipe de luptă și durere,
Spre noi cu părtinire, va 'ntoarce ochii buni ! ...*

Floarea Soarelui

Dedicație Pär.
AUGUSTIN CISNÉROS

„Floarea care apururi poartă
Ochii dornici după soare“
GH. COȘBUC.

O floare, iarăș vin să-ți contemplez ființa,
Căci ale tale clipe 'n mintea mea trăesc,
Căci, singură pe acest pământ, tu porți în creștet
Pecetea astrului ceresc . . .

Revăd cum globul roș predestinat să ardă,
Să dea lumină și căldură 'n univers,
Din valuri răsărind alungă 'ntunecimea,
Reîncepând al zilei mers ;

Iar tu petalele desfăci ca dintr' acolo
Să simți puterea darului mângăietor
Ce te îmbucură, îți înmărește vieța
Și atrage tainicul dor.

In preajma ta apoi se răspândesc mirezme,
Pe colnicul tău verde se aud foșniri
Și veselele ciocărliei trimiț prin aer
Fermecătoare ciripiri.

Câmpiile-s împodobite ! . . . Par covoare
Intreșesute cu mirifice colori
A căror bogății neconținut te 'ndeamnă
Spre ele ochii să-i cobori.

Dar tu lipsită fiind de visuri pământene,
Pe muritoarele podoabe arunci dispreț
Și ne ascultând a zgomotelor risipire,
Reziști deșartelor poveți.

De 'n treacăt oamenii s'opresc pe lângă tine,
 De inimile lor nu pentru tine bat,
 In liniște tu dăinuiești, cum în tăcere
 Domnește un gând netulburat.

Domol în susul cerului ridici corola
 Treptat, treptat urmând cu ochiul ațintit
 Cum astrul urcă zonele înalte,
 Cuceritor, către zenit.

Și când ca un potop puternicule-i raze
 Se împânzesc în lume fără frământări,
 Când ziua 'ncepe să decline, totuș cauți
 Huminatetele cărări.....

.

Departee, spre apus, ca pete mari și negre
 Umbroșii codri se zăresc.... și asupra lor
 Prin spațiul nemișcat, răzleții nori de aur
 Fac loc, plutind legănetor;

Și — ăst soare — atât de dulce scăpătând acolo,
 De dincolo de munți, — ne mai privind în văi, —
 Ca un imens incendiu înroșește cerul
 Cu ale sale vălbătăi.

Sfârșesc sglobiții grauri ultimile sboruri,
 Apoi în lanuri glasurile amuțesc
 Și al amurgului zăbarnic se destinde
 Pentru repaosul trupesc.

Tu, floare, te apleci pe propria tulpină
 Și închizând, ne'nstrăinată, fața ta,
 In tihnă dormi, pân'ce pleoapele deschise
 De rouă le vei scutura

*La mormântul profesorului meu
Dr. Const. Pavel*

*Viața ta s'a stins,
Dar ne-ai rămas în gând.
Când moartea te-a învins
Te-am îngropat plângând.*

*Iar azi la groapa ta
Mereu, mereu venim;
Nu te putem uita,
Deprinși să te iubim.*

*Memoria-ți va fi
Slăvită între noi.
Dcapururi te on privi
Alături de eroi;*

*Tu spadă ai avut
Condeiu pentru-a scrie,
Mărirea neomului
In nouă 'mpărăție.*

GHEORGHE TOLAN.

Cărți, Reviste, Ziare.

„Gând Românesc“ : revistă lunară în 8° mare, apare la Cluj cu o înfățișare externă elegantă.

Dacă am da aci și numai lista bărbaților erudiți și cunoscuți ce colaborează la această revistă, : I. Agârbiceanu, O. Ghibu, I. Hațegan, Gh. Sofronie, E. Dăianu, I. Chinezu, Tr. Herșeni ș. a. fără să ne oprim și asupra conținutului ei, ar ajunge pentru ca să arătăm că este o adevărată revistă de cultură așa după cum se și întitulează.

Nu este locul să dăm aci conținutul bogat, real și sănătos al tuturor articolelor apărute, căci ar însemna s'o retipărim. Ținem să remarcăm însă că are articole aproape din toate ramurile științei : istorie și literatură națională, filosofie, sociologie și știință etc. toate redactate cu multă competență, seriozitate și obiectivitate. Ca să arătăm și tendințele doctrinale ale revistei, facem mențiune despre art. D-lui Tr. Herșeni „Filosofia timpului pierdut“ (An I. nr. 3-4 pag. 118) și cităm numai o propoziție : „Mântuirea revine de drept religiei, filosofia trebuie să recunoască din partea ei că fără Dumnezeu nu este salvare adevărată, întreg universul n'ar fi altfel decât o aventură ontologică“.

Trebuie să spunem că pe cât este de întreață partea primă a revistei (articole de fond) prin faptul că cuprinde atâtea ramuri de știință, pe atât este de variată și interesantă partea II. — Cronica iarăși este bogată ; internă, externă, sociologică, ideologică, literară, pedagogică, etc.

Revista are și o bibliografie variată sub titlul : mișcarea culturală.

Fiindcă se dă la sfârșitul fiecărui număr *Buletinul Astrei*, revista își servește scopul de două ori.

„Blajul“ : Salutăm cu mare bucurie noua revistă de cultură „Blajul“ ce apare sub auspiciul unui comitet editor de mare speranță.

Valoarea ei este cu atât mai mare cu cât găsim mai rar reviste în adevărat spirit de cultură creștină.

Pe lângă articolele de fond între cari se se remarcă cel al Pr. Todoran „Necredința modernă“ și cele ale D-lui I. Covrig „Filosofia în liceu“ și „Viziunea statică și dinamică a realității“ din cari

țâșnește mult adevăr și realitate, revista are la fiecare număr și o bibliografie foarte bogată.

Ca o reparare a văditei nedreptăți (sigur inconștient!) adusă școlilor din Blaj, din partea D-lui G. Bogdan Duica, (Rev. Fundaț. Reg. 1-I-34) ținem să menționăm articolul răspuns al D. Dr. N. C. Lupu cu titlul „Școalele din Blaj”. Așteptăm și din alte condeie autorizate proteste de apărare în favorul unui centru de glorie naționale și cu merite universal recunoscute chiar în afară de țară.

Tocmai acum primim Nr. 5 în care „1848” cu toate lecțiile acestui aniversar însemnat din trecutul nostru, are partea leului. Nu lipsesc nici ilustrații interesante și apropiate.

Poate că aceste numere speciale ar fi pentru revistele noastre (și mai ales pentru cititorii sau abonații lor) formula cea mai fericită și pentru deșteptarea gustului de citit și pentru o formație intelectuală tot mai bună.

Revista „*Cele trei Crișuri*” de la Oradea ne-a dat și ea mai multe numere cu un cuprins unitar foarte interesant.

Ideea merită să fie discutată și ne-ar plăcea să auzim cuvântul autorizat celor mai competenți.

„**Libertatea**”: Reamintim cititorilor noștri preocupați de probleme economice, sociale și politice că o vor citi cu deosebit profit pentru informațiile ei speciale și variate. — Ne-au venit două broșuri interesante, amândouă extrase din „Libertatea” și le recomandăm în felul următor:

pentru specialiști:

„*T. R. Malthus și principiul poporației*” de primul redactor G. Strat.

și pentru toți:

„*Despre necesitatea unui nou ideal național*” tot de același autor.

Intre Note, comentarii și observațiuni (Nr. 5 Aprilie 1934) relevăm articolul D-lui director I. P. Gigurtu „*Pro Domo mea*” (căci este și directorul Societ. „Mica”) unde, într-o punere la punct scurtă dar elocventă și precisă, ne lămurește foarte îndeajuns despre meritele societății lui. De fapt „Mica” plătește anual fiscoșului o sumă de 20 milioane și a predat Băncii Naționale ca la 19.000 Kgr. de

aur fin, „și nimenea nu s'a întrebat de ce n'au dat și minele statului aceeași cantitate“ ? Onor muncii și inițiativei private !

Ziarul „**Farul Nou**“ din București se afirmă cu o informație doctrinală tot mai amplă și sigură. Il recomandăm călduros tuturor.

Revistele „**Flori de Crin**“, „**Maria**“ și „**Marianistul**“, merită o deosebită propagandă între tinerii noștri. — Iată lectura și hrana potrivită pentru mintea, inima și sufletele lor așa de întunecate și întinate de aproape întreagă presa noastră de azi.

I. G. Savin. — **Iconoclaști și Apostafi Contemporani** — tip. Cărților biserice. — 50 lei.

Francmasoneria, teosofia, spiritismul, ocultismul, problema sectelor, bolșevismul, indiferentismul religios etc. . . . sunt înfățișate rând pe rând în toată trista lor obiectivitate.

A. Buschi — **Isus în școala noastră** — tip. Bucovina.

O MARE NOUTATE DESPRE FOȚIE.

Eminentul bizantinolog și colaboratorul nostru Venance Grumel, redactor la „Echos d'Orient“ în renumita revistă de specialitate „*Revue des sciences Philosophiques et Théologiques* tom XXII pp. 432-457, într'un articol de tot sugestiv intitulat „*a fost oare o a doua schismă din partea lui Foție*“ ? răspunde categoric *nu*. Papa a recunoscut legitimitatea alegerii sale a doua și legitimitatea hirotonirilor făcute de Foție în această perioadă.

Mai recent *F. Dvornik* (în *Byzantion* VIII pp. 425-474) sub titlul și mai sugestiv „*A doua schismă a lui Foție: o mistificație istorică*“ ajunge la aceeaș concluzie.

Coincidența necăutată a acestor concluzii istorice așa de bine prezentate din partea unor savanți universal recunoscuți sunt de o importanță capitală pentru istoria Bisericii și problema unirii creștinilor.

Până acum toate manualele ignorau că *al doilea* patriarhat al lui Foție n'a cunoscut desbinarea cu Roma și că a fost recunoscut *atunci* cași patriarhul legitim de Papa Ioan al VIII-lea și de urmașii lui.

Specialistul *V. Grumel* ne promite că va reveni cu mai multe precizări.

(A. Micu)

„FAMILIA 1)“

De am ști că fiecare din familiile noastre creștinești ar citi și ar pune în practică directivele așa de nimerite pe cari le conține eleganta broșură de față, într'adevăr că am culege toate roadele și mângăierile Anului Sfânt.

Cuprinsul corespunde conferințelor cu următorul titlu :

I-a. Demnitatea de *mamă* în lumina Sf. Scripturi, pp. 5-23.

II-a. „ de *tată* și îndatoririle aceluia în lumina doctrinei revelate, pp. 23-40.

III-a. Datorințele *copiilor* față de părinți, pp. 40-55.

IV-a. Sf. Euharistie *izvorul* fericirii familiare, pp. 55-66.

Rev. parohi să binevoiască a o recomanda cu stăruință, chiar din amvonul bisericesc, căci întărind și fericind familia vor întări și ferci parohiile lor și întreg neamul.

Să ajungă broșura de față la fiecare vatră românească!

Colaboratorul nostru Dinu Soare: Premiul național de Poezie.

Am fost cuprinși de o legitimă mândrie când am aflat că colaboratorul nostru Dinu Soare a fost premiat. — Negreșit nu noi l-am descoperit, însă i-am făcut loc de mult în revista noastră.

„*Flori de pe drum*“. — E un mănunchiu de câteva poezii atât de drăguțe că mai bine nu le putea intitula scumpul nostru poet, Pr. I. Gârleanu. Sunt flori de pe drumurile vieții lui, sunt sentimente calde, expresii gingașe, icoane limpezi ale unui suflet de poet religios. A venit primăvara! Intindeți mâna la acest buchet drăguț din „*Flori de pe drum*“ și are să vă placă mirosul lor!

1) De Dr. Alex. Nicolescu — Nr. 7 din „*Bibl. pentru clasa cultă*“ — Lugoj — mare în 8° elegant tipărit.

O nouă biografie a lui Isus.

În anii din urmă au apărut în Franța mai multe opuri — de diferite soiuri — despre persoana Mântuitorului, atât de perfecte, încât pot satisface cele mai variate gusturi și cele mai vaste pretențiuni ¹⁾.

Acestora se alătură mai nou lucrarea Iesuitului *P. Prat Ferdinand*, (cari în lumea științifică e atât de bine cunoscut), în două tomuri: „*Vieța, doctrina, și opera lui Isus Hristos*“ ²⁾.

În cuvântul de introducere observă cu modestie, că nu are intențiunea de emulare față de alții, cu atât mai puțin să scoată din uz cărțile acelora. Totuș cine cunoaște un alt op al acestui om de știință: „*Théologie de Saint Paul*“ care a ajuns deja 20 de ediții și știe cu câtă temeinicie e îndatînat a trata toate chestiile, acela este sigur cumcă și acest — cel mai nou op al său — îndată va deveni clasic și ca atare va rămânea încă mult timp.

Viața și activitatea lui Isus, i-au fost obiecte într-adevăr potrivite, cărora și-a consacrat toată știința și credința. În cercurile cele mai apropiate de dânsul, deja cu zeci de ani înainte se șoptea: „Așa se vede, că pregătește ceva, de aceea e în adâncă tăcere“.

De fapt de 20 de ani a adunat materialul și publicațiunile sale apărute ici-colea în câte o revistă, în cari au putut fi considerate ca prevestitoarele unei lucrări mari.

Acest timp îndelungat l-a petrecut în Răsărit, și chiar în Palestina, ca la fața locului să-și controleze explicațiile făcute cu referire la evanghelii. Neobosita muncă, în cursul anului sfânt și-a produs fructele binemeritate.

Modurile de grai pentru noi puțin cunoscute, cari redau obiceiurile unei perioade vechi și reoglîdesc instituțiile de atunci (cari sunt ca ceva străin înaintea noastră), autorul ni le descopere într-o lumină nouă. Primim deci viața lui Isus adaptată împrejurărilor sociale și istorice contimporane.

¹⁾ Vezi „*Observatorul*“ An. V p. 433 (nota red)

²⁾ *Ferdinand Prat S. I. „Jésus-Christ, sa vie, sa doctrine, son oeuvre“.* Paris, Beauchesne (Rue de Rennes, 117). VII-595. și 591 pag. Pr. 80 franci,

Importanță deosebită s'a dat celor doi „ochi ai istoriei”: cronologiei și topografiei. Pe acest teren poate nici nu mai există alt scriitor, care ar putea arăta rezultate atât de mari și ar fi așa de norocos în înșirarea seriei cronologice a evenimentelor și vorbirilor cași P. Prat.

Opul nu e o simplă biografie, ci îmbrățișează descrierea învățăturilor și activității lui Hristos.

Petrece pe Mântuitorul și după înălțarea la ceriuri și chiar aci ne dă un capitol dintre cele mai frumoase, scriind cu cea mai mare căldură sufletească, *viața lui Isus în Biserică*.

Explicarea textelor din Evanghelie o rezolvă în mod magistral.

Prin întrebuițarea unei tehnice topografice dezvoltate cu mare istețime ridică nivelul textului sfânt, îl așează în lumina necesară, și scoate la iveală coloratura exactă a expresiunilor după cât a fost în stare cași helenist perfect.

Tâlcurile Sf-lor părinți și ale marilor exegeți din trecut, le dă în partea de jos ale paginilor în notițe scurte. Știința teologică — necondiționat de lipsă în tâlcuirea Scripturii — strălucește în lucrarea întreagă. Cuprinde în sine toate elementele teologiei Evangeliilor, așa încât aproape și numai culegerea lor într'un mănunchiu unificat, ar da un manual de mare valoare.

Precum în „Teologia Sf. Pavel” așa și aici autorul se ține strict de explicările tradiționale, însă știe să fie și foarte original.

Cu contrarii nu se luptă, deoarece aceia, sau și-au jucat deja rolul, sau nu au viitor. Adeseori, cu câte o aluziune scurtă, în câteva cuvinte isprăvește cu ei. Puterea și-o întrebuițează mai bucuros pentru muncă pozitivă, constructoare. În descrieri amănunțite mai lungi nu putem intra. Numai cele 25 de note întregitoare constituesc un întreg deosebit și sunt tot atâtea teze și mici opere de artă ale științei Sf. Scripturi.

Uneori se referesc la chestii de mare însemnătate (d. p. cronologia vieții lui Isus, conscrierea poporului de Quirinus, vorbirea de pe munte, Paștile și istoria sf-lor patimi etc.) și tratarea lor specială numai de aceea a fost așezată aici, deoarece îndrituirea lor în cadrul opului, ar fi îngreunat mult înțelegerea ușoară a aceluia.

Limba cărții e pururea elegantă, simplă și clară.

De altfel ori-și cum se nizește a se ascunde sub dumnezeescul

Magistru, totuși se simte în toată privința, că opera spirituală a minții este urmată și de căldura inimii: Acest op clasic, precum citim în introducere, nu este destinat celor neinițiați și nici savanților, ci se îndreaptă către aceia ce sunt versați serios în cunoștința Evangeliilor, însă ar dori și mai mult. Ne-ar plăcea a nădăjdui, cumcă și în România noastră se vor afla de aceștia cu atât mai vârtos, că la tineretul nostru, progresul limbei franceze este mare, așa că acest op și la noi își va putea produce influența sa atât de binefăcătoare.

Cu deosebire în Seminare și preoțimei din pastorație le-ar putea face mari servicii. Inșă și claselor noastre intelectuale le-ar servi spre avantaj enorm, dacă ar avea ocaziune, ca din atari cărți să poată *cunoaște* și îndrăgi pe *Unicul Invățător*, pe Carele ni-L prezintă Evangeliile și a Cărui bogăție nu o va epuiza nicicând — nici un fel de comentariu.

P. N. R. — S. I.

Octavian Prie, — *Un sat românesc din Ardeal în străvechile sale întocmiri și obiceiuri.* Cluj „Ardealul“, 1934. Format 8° mic. 152 pag., prețul 60 lei.

Cunoscutul autor dramatic și povestitor, acum ne dă o încercare de monografie. Deși n-are încă un punct de vedere istoric, nici din punct de vedere folkloristic, ea totuși aduce câteva contribuții valoroase atât în aceste domenii cât și în acela al dreptului popular. E de reținut, sub acest raport, cele comunicate de autor despre caracterul confesional permanent al curților, nu al familiilor din comuna Săcădate, județul Sibiu, apoi despre obiceiurile devenite un drept consuetudinar de a se înmormânta bărbatul între ai lui și nevasta între ai ei; deci cu totul distinct; mai departe obiceiurile străvechi cu privire la clacă, prestații, ajutor. Cu tot caracterul fragmentar pe care-l are, această lucrare e bogată în sugestii din cele mai folositoare. O recomandăm tuturor cititorilor (ig).

— **Pentru Vacanță:** Rugăm stăruitor să se comande cât mai multe cărți bune dela „*Presa Bună*“ str. Ștefan cel Mare — Iași.

— Din noua Bibliot. „**Energia**“ recomandăm călduros cartea lui **R. Bazin** „Pustnicul din Sahara“ (adică viața lui de Foucauld) în trad. lui *Alex. Hodoș*.

— **Aviz:** Reamintim că în Iulie și August revista nu apare.